

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ראש השנה

*

שבת שובה

*

יום כיפורים

*

כינוס אסיפת התעוררות

לנשי קהלתנו הקי

*

שנת תשע"ח לפ"ק

*

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון תקצ"ח

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

לפני תקיעת שופר תשע"ח לפ"ק

אליעזר דאמר בתשרי נצרא העולם ע"כ. והיינו ללא כרבי יהושע דסצירא ליה שבניסן נצרא העולם (שם יא.). וכחוצ צמהרש"א דצפרקי דרבי אליעזר (פרק ט) איתא, דתחלת הצריאה ציוס ראשון היה צכ"ה צאלול, וציוס השישי נצרא האדם, [והוצא צר"ן שם ראש השנה כו:], ואם כן לכאורה תחלת מעשיך היה צבר צכ"ה אלול. מכל מקום ראש השנה נקרא תחלת מעשיך, שהאדם היה תכלית כל הצריאה, כי אין חשיבות לעולם של צהמות וחיות ועופות, וכאלו לא נצרא שום דבר קודם צריאת האדם, שהאדם הוא עיקר המעשים, וצראשית צרא אלקים צצביל ישראל שנקראו ראשית, ושיפיר הו ראש השנה תחלת מעשיך ע"כ.

ובתבו התוספות (שם ד"ה כמאן) ומנה שיקד רבי אליעזר הקליר בגשם דשמייני עזרת כרבי אליעזר דאמר בתשרי נצרא העולם, וצשל פסח יקד כרבי יהושע, אומר רבינו תם דאלו ואלו דברי אלקים חיים, ואיכא

אשרי העם יודעי תרועה, ה' צאור פניך יהלכון (תהלים פט-טו). וצמדש (ויק"ר כט-ד) אמר רבי יאשיה וכי אין האומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להם וכו', אלא שהן מכירין לפתות את צוראם צתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים וכו' ע"ש. ויש להצין קשר הדצרים עם קיוס הפסוק, ה' צאור פניך יהלכון.

ידוע גודל קדושת היום, אשר כל צאי עולם עוצרים לפניו היום צבני מרון, צצקרת רועה עדרו, עוצר כל איש ואיש יחידי לפני הקצ"ה, לדון אותו על כל מעשיו של השנה העבר, ואיך לכתצו על השנה הצעל"ט, וכמו שאנו אומרים צתפלה, היום הרת עולם, היום יעמיד צמשפט כל יאורי עולמים, אם צבנים אם כעצדים, אם צבנים רחמנו כרחם אב על צנים וכו'. ונראה דאיתא צגמרא (ראש השנה כו.) כמאן מצליקן האידנא זה היום תחלת מעשיך וצרון ליום ראשון, כמאן כרבי

איש א-ל ויכזב, וזן אדם ויתנחם, ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה. ואם כן איך יכולים לנו לפעול שינוי רגון בעליון, לעמוד מכסא הדין ולישב על כסא הרחמים.

אך מנינו בתחלת הצריאה, צראשית צרא אלקים את השמים ואת הארץ (א-א), וצראש"י ולא נאמר צרא ה', שבתחלה עלה צמחשבה לצראותו צמדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושחפה למדת הדין. והיינו דכתיב (שם ז-ד) ציום עשות ה' אלקים ארץ ושמים (צ"ר יז-טו) ע"כ. אם כן ציום הריון של עולם, כשעלה צמחשבה לפניו לצרוא העולם, היה מחשבה קדומה של הנהגה צמדת הדין, ושז נטהוה שינוי רגון למעלה מדין לרחמים, שרצה לצרוא העולם צדין ושינה אותה לרחמים, על כן יש לנו היום כח צמנות שופר, לעורר אותה מדה, שיעמוד מכסא דין לרחמים, ועלה אלקים צתרועה. ולכן נקצע יום זה דייקא לדון את העולם, כי יום זה מסוגל מתחלת הצריאה לשנות מדין לרחמים.

*

ויעוד כי צדיי מלך צשר ודם נידון האדם לפי המעשה, כי אינו מכיר מחשבות לבו, אצל ה' היוצר יחד

למימר דצתשרי עלה צמחשבה לצראות ולא נצרה עד ניסן ע"כ. וכן כתוב צפרי עץ חיים (שער השופר פ"ה) כי יש עיצור ולידה, וצתשרי היה העיצור, וכן אותיות תשרי הם אותיות ראשית, וצניסן היתה הלידה שצריך נסים לצאת מן הצטן צעת לידתה וכו'. וכן אמר כאן היום הרת עולם, לשון הריון, ולא אמר נצרה העולם, כי צתשרי היה הריון ע"כ. (ועיין צמגדים חדשים ריש פרשת צראשית צארוכה). ולפי זה יצצאר כוונת אומרס, זה היום תחלת מעשיך, אצל אין זה תחלת הצריאה צמעשה, שזה היה רק צניסן, אלא 'זכרון ליום ראשון', היום עלה צמחשבה לפניו לזכור על היום הראשון של הצריאה.

אמנם אחתי צריך ציאור, דאם צפועל היתה הצריאה רק צניסן, למה נצחר היום הדין על זמן ההריון של הצריאה, ולא ציום שנצרה האדם צפועל צחדש ניסן. ונראה דאיתא צמדרש (ויק"ר כט-ג) יהודה צרבי נחמן פתח (תהלים מז-ו) עלה אלקים צתרועה ה' צקול שופר, צשעה שהקצ"ה יושב ועולה על כסא דין, צדין הוא עולה, מאי טעמא עלה אלקים צתרועה, וצשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקצ"ה, עומד מכסא הדין ויושב צכסא רחמים דכתיב ה' צקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם ע"כ. ויש להצין הלא הכתוב אומר (צמדנר כג-ט) לא

לצום המצין אל כל מעשיהם, במשפטו חוקר גם המחשבה. וה' יודע ועד כי לצבות ישראל שלמים הם עם ה' צלי שום פירוד ומסך המבדיל, וגלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצון אבינו שבשמים, ומי מעכב, שאור שבטיה ושיעבוד גליות (ברכות יז.). אשר כח בגוף אין, לעמוד נגד תוקף היצר אשר מתגרה בישראל יותר מבאומות (סוכה גב.), ולצבות ישראל נשברים לשברי שברים ממצבם. וכמו שפירש צבינה לעתים (ח"צ דרוש א' לשנת נחמו) הכתוב (תהלים לח-י) 'ה' נגדך כל תאותי, אתה רואה את כל תאותי שהניי נכשל בהם בחטאתי, אבל 'אנחתי ממך לא נסתרה', האנחה היוצאת מלבי, הכאב המעיק לי בעת החטא ואחריו, גם זה 'ממך לא נסתרה' ע"כ. ואנו מבקשים מה' שלא יביט רק על החיצוניות שלנו, כי שחורה אני ונאווה (שיר א-ה), שחורה אני רק מבחוץ אבל נאווה אני מבפנים. ואל תראוני שאני שחחורת ששזפתני השמש, הגלות צין אומות העולם המוניים להשמש (סוכה כט.), השיעבוד גליות הביאוני לידי שחרות זו.

לצום ישראל הנשברים, שמעיק לו מצבו ומעמדו, והרי הרצונות והשאיפות שלנו הם לעבוד את אלקי עולם. ועבור זה אנו תוקעין היום בשופר, ומוציאין הרוח השורה בפנימיות בקרבנו, לעורר למעלה שלא יביט ה' רק במעשינו החיצוניים, אלא על האנחה המוסתרת בתוך החטא, ואז יתהפך לעמוד מכסא דין ולישב על כסא רחמים.

וזהו היום 'הרת' עולם, היום אינו היום של הבריאה בפועל, אלא יום ההריון במחשבה, ולכן היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, כדי שהדין יהא לא רק על מעשינו אלא לפי המחשבה הטמונה בתוכה. וגם יומא קא גרים לשנות מכסא דין לכסא רחמים, כמו שהיה ציום הרת עולם, שעלה במחשבה לבראותו בדין, ושינה דעתו לברוא ברחמים.

וזהו כוונת אומרם (ראש השנה טו). בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר (תהלים לג-טו) היוצר יחד לצום המצין אל כל מעשיהם ע"כ. והיינו שצא לבאר טעם הדבר שבראש השנה עוברין בדין, הלא בריאת האדם הייתה רק בניסן. אך בהיות שבעת הדין לא רואה ה' לדון רק כפי המעשה, אלא 'מצין אל כל מעשיהם', הוא מתבונן בכל מעשה גם את הלב והרצון, כי הוא 'יוצר יחד

ולבן נקבע היום הדין ציום הזה שהיתה הבריאה 'במחשבה', אשר צו יש אתערותא דלעילא לדון בראי עולם לטובה לפי המחשבה, ולא בחודש ניסן שהיה בריאת העולם 'במעשה', כי לא רואה ה' לדון אותנו כפי מעשינו, אלא מנרף גם מחשבות

לכס', על כן נבחר היום הדין על יום התחלת הצריאה בלב, כדי לדון גם האנחה והרצון שיש בלבבם צעת החטא.

היום יחמד בספר הזכרונות החיים והמות, על הכל אדם נידון היום, מאורעות כל השנה כולה תלויה לפי שידונו אותו היום. אנו תוקעין בשופר שלשה סוגי קולות, תקיעה, שצרים, תרועה, ובסופה עוד תקיעה. התקיעה הוא קול פשוט, והוא גם קול שמחה, וכמו שנאמר (במדבר יג) וציום שמחתכם וצמועדיכם ותקעתם צמלוצרות. השצרים הוא קול גנוחי, והתרועה קול ילילי (ראש השנה לג:). ודברי השליה צוה ידועים [במסכת ראש השנה פרק תורה אור אות נה] כי תקיעה ראשונה שהוא קול פשוט, מורה כי אלקים עשה את האדם ישר, והמה בקשו השצרות רבים (קהלת ז-כ). ושוב צא קול השצרים, לרמוז על מעשיו שחטא ונתעקס ישרותו. ושוב צא התרועה ילולי יליל, הוא השצירת לב ותשובתו על מעשיו, ואז הוא חוזר לקדמותו, ועל זה רומז התקיעה האחרונה, שנעשה שוב ישר.

אך יש צוה עוד רמוז, כי חיי בני אדם מחולקים לשלשה סוגים, יש שמלית אותו ה' בכל מעשיו, הוא מסתדר בכל עניינו בלי שום מניעות, והוא חי באושר ועושר וצריאות ונחת. וזהו כמו קול התקיעה, שהקול שלה

ישר בלא הפסק. ולכן התקיעה הוא קול של שמחה. ושוב יש סוג שני, שצדך כלל הוא מסתדר, אבל מפעם לפעם הוא נכשל ונפול, ועובר עליו משצר. וזהו כמו קול השצרים, שמזמן לזמן יש הפסקות בהלחתו. ולכן שצרים הוא קול אנחה של גנוחי גניח. אמנם שוב יש סוג שלישי, שלא מלית בשום דבר, וכל מה שמתחיל לעשות הוא נופל וכושל, פעם צפרנסה, ופעם צצריאות, וכאשר יוצא לרוחה היא רק לזמן קצר מאד, ושוב צא לו מכשול. וזהו כמו סוג התרועה, שבכל רגע יש הפסקה ושצר, ולכן הוא קול של יצא, ילולי יליל. וקולות תקיעות אלו באים לעורר האדם, שהיום הוא נידון באיזה אופן תהא מצבו בשנה הבא. מי ישלו, מי יהיה לו חיי שלוה כמו קול התקיעה, ומי יתייב, שאין לו מנוחת הנפש, חיי דאגה ומאורעות, ואין מנוחתו רק לזמן קצר, וכאשר מסתיים מאורע אחת מתחילה השניה, כמו קול התרועה. ומעוררים האדם לזכור כי יש שלשה סוגי חיים, ומוטל עליו לעורר רחמים, שיסתיים בתקיעה גדולה, קול מסודר ארוך בלי שום הפסק ושצר צנתיים.

*

בגמרא (שם טו:) אמר רבי יחזק כל שנה שרשה צמחתה [שישראל עושין עממן רשין צראש

מנכין מזכיות, אך זכח התפלה הכל הוא בטבע, ותראם נסין, כי ישמע אל הרנה ואל התפלה.

ויסופר על הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ל שאמר פעם, שהתזונן זמה שאומרים (בנוסח התפלה) קדוש אתה ונורא שמך, ואין אלוה-ה מבלעדיך, דלכאורה יפלא דאם כן שכל כך קדוש ונורא אתה, איך שייך בכלל לבקש ממך על דברים גשמיים כמו פרנסה וכדומה, הלא דברים כאלה אין להם שייכות למלך קדוש כמון. אך מה זיכלתנו לעשות, אשר אין אלוה-ה מבלעדיך, שאין לפנינו אחר חוץ ממך שנוכל לבקש מלפניו על הנטרכויותינו בענייני גשמיות, ממילא אין לנו זריה אחרת, וכשנדרך לנו לחם מוכרחים לנו לבקש ממך (ילקוט מאורי אור דף קמג).

ואיך זריכה להיות התפלה, אמרו חז"ל (בימות קה): המתפלל זריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה ע"כ. והענין הוא כי התפלה זריכה להיות תחנונים לפני המקום, לא מגיע לי כלום, רק לבקש מתנת חנם כעני השואל זפתח. וכמו שאמר הנביא (עזרא ט-י) חלקי זושתי ונכלמתי להרים חלקי פני חליך. ומרוב הזוזה נגד ה' ישים עיניו למטה, שאי אפשר לו להרים ראשו. ואמרו (ראש השנה טו): מנות שופר של ראש השנה זכפופין, דכמה דכייף חניש [זפתחתו, פניו

השנה לדבר תחנונים ותפלה כענין שנאמר (משלי יח-כג) תחנונים ידבר רש, מתעשרת זסופה שנאמר (דברים יח-יז) מראשית השנה, מרשית כתיב, ועד אחרית, סופה שיש לה אחרית ע"כ. אם רונים לזכות לשנה טובה ומזוכת, אז יש לנו להרבות היום זתחנונים ותפלה כרשים. כח התפלה עזומה עד מאד, אין לך דבר בעולם שאין יכולים לפעול זתפלה כראוי. והרי משה רבינו כאשר התעצם זתפלה ליכנס לדרך ישראל, הוצרך ה' לומר לו אל תוסף דבר חלי עוד זדבר הזה (דברים ג-טו), שאם לא כן, היה פועל זאת זתפלה. ומזואר זמהרש"א (קידושין כט): דהפועל חיה דבר זתפתחו, גם כאשר זה היא זדרך נס, אין מנכין לו מזכיותיו, כי מה שפועלים זכח התפלה היא טבע, ואין זה זגדר נס. [זהו הענין שמנינו זרבי חנינא זן דוסא, שהניח עקבו על פתחו של ערוד שהיה מזיק את הרבים, ומת אותו ערוד (זרכות לג). והקשה זמהרש"א דאיך סמך עזמו על הנס ע"ש. אך רבי חנינא זן דוסא היה גדול כחו זתפלה, ואמר אם שגורה תפלתי זפי יודע חני שהוא מקובל (שם לד:), על כן גם הנס היה לפניו זדרך הטבע, שפעל אותה זכח התפלה]. ונראה כי זהו הכוונה (זסליחות) תראם נסין עושה גדולות, לשמוע אל הרנה ואל התפלה, כי זאמת אין מקום לבקש על נס, כי

השכינה היה הכהן הולך ע"ש. ושם בקודש פנימה, שלא היה שם רק הכהן עם השכינה ביחד בלי מסטינים ומקטריגים, היה פועל הכהן מה שהוצרך לפעול להכלל ישראל. ומעת שחזרה ציט מקדשינו, ניטל מאתנו מעליותא זו, עד ירחס ה' וישיב שצותנו.

אמנם יש לנו כיוצא בזה צראש השנה, דאיתא בגמרא (ראש השנה כו.) כל השופרות כשרים חוץ משל פרה, כדרכ חסדא, דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בצבדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור [זהב העגל] נעשה קטיגור [ושופר של פרה נמי קטיגור, דעגל הוא]. ופריך והא איכא צבדי זהב מבחוץ, ומשני מבפנים קא אמרינן. ופריך שופר נמי מבחוץ הוא, ומשני כיון דלוכרון הוא כפנים דמי [כצבדי כהן גדול שלפנים דמי]. והיינו כמאמרס (שם כו.) כדי שיעלה זכרוניכס לפני לטובה, וצמה בשופר. וצריטצ"ח הוסיף שצא להכניס את תפלותיהם לפני ולפנים ע"ש. הרי לנו כי האדם הפשוט שבישראל אין לו לתקוע בשופר של פרה, כי עבודת התקיעות היא כפנים, ואין להכניס שם קטיגור.

ואם כן עבודת היום שלנו בשופר הוא אלל כל אחד ואחד, כמו

כבושים [לחרץ] טפי מעלי ע"ש. ואחר זה ישים לבו למעלה, נשא לצבנו אל כפים אל ל-ל בשמים (איכה ג-מא), לצייר צלבו כאילו עומד נגד מלך מלכי המלכים, אשר הכל הוא בידו הרחבה, ולכן כל שנה שרשה בתחלתה, שעומד בתפלה ותחנונים כרש, וגותן עיניו למטה בהכנעה ובושה בתפלתו, ה' מלךרף העי"ן עם ר"ש, ונעשה ממנה תיבת 'עשר', ומתעשרת בסופה, סופה שיש לה אחרית.

*

הבתוב אומר (משלי ח-יא) כי טובה חכמה מפנינים, וכל חפנים לא ישוו זה [לא ידמו לשויה]. ונראה כי העבודה החשובה ביותר שהיה צצית המקדש, היה ציוס הכיפורים, שנכנס הכהן גדול לפני ולפנים, מקום אשר גם מלאכים ושרפים אין להם רשות ליכנס שם, וכדאיתא צירושלמי (יומא ה-ב) וכל אדם לא יהיה צאהל מועד (ויקרא טו-יז), אפילו מלאכים דכתיב (יחזקאל א-) ודמות פניהם פני אדם ע"ש. והנה הקדשי קדשים לא היו צתוכה חלונות לאור, ואיך היה הכהן גדול רואה בהליכתו שם לסדר עבודתו. ואיתא צירושלמי (שם ה-ג) שהיה נכנס ויוצא לאורו של ארון, ופירש צקרצן העדה שהשכינה היה שורה צין הכרוצים, וכתיב ונהורא עמיה שריא (דניאל ב-כב), ולאור

(שנת ק"ז): תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה ע"כ. ועל כן אמר הכחוז על מלוא ז', טובה חכמה מפנינים, המלוא של תקיעת שופר היא טובה יותר מעבודת הכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, חדא, כי מעת שחרב בית מקדשנו חסר לנו עבודת הכהן גדול, ותקיעת שופר היא תמידית. ושנית, כי עבודת יום הכיפורים ניתנה רשות רק לכהן יחידי ליכנס שם, ובתקיעת שופר נאמר על כל אחד ואחד, דכיון דלזכרון צא כפנים דמי, וכל אחד זוכה להיות אז יחידי במחילתו של מקום, ולהפיל אז תחנתו לפניו ית"ש.

וזהו שאמר 'אשרי העם יודעי תרועה', שיודעין לרעות את צוראם בשעת התרועה, שאין לנו בכל השנה עת רצון גדול כזה, שיתאחד כל אחד מישראל עם ה' ולעמוד לפני ולפנים, במקום אשר שם ה' באור פניך יהלכון, שנפנים בקודש הקדשים היו הולכין לאורה של השכינה, וכן אנו זוכין היום ליכנס לשם, ומן כזה מסוגל לרעות את צוראם בתרועה. ולבקש רחמים על כל מה שמעיק לו בגשמיות וצרותיות.

[היינטיגן טאג ווען א איד איז מתפלל ערליך, קען ער אלעם אויסבעטן ביים אייבערשטן. לאמיר מתפלל זיין מיט הארץ, עיניו למטה ולבו למעלה, בעטן תחנונים,

עבודת הכהן שנכנס בפנים. וצעת התקיעות אנו מתייחדים רק עם ה' לצדו, ושופר רומז אין ש'טן ואין פ'גע ר'ע (טור סימן תקפה), כי בפנים גם אין מלאך ראשי ליכנס. וממילא הזמן מסוגל להפיל תחנתו מקרוב לצד עמוק, שירחם ה' על עמו בצוק העתים הללו, [רבשי"ע האב רחובות, מען מומשעט זיך שוין אזוי לאנג, כלל ישראל איז שוין אזוי פוהל יאהרן אין גלות, מען זעהט נישט קיין עק דערצו, און יעדער איד פאר זיך מאכט דאך מיט. ליידער די קול תרועות אין אידישע שטיבער זענען זייער גרויס, מען קריכט ארויס פון איין זאך, פאלט מען אריין אין א צווייטע, יעצט האבן מיר די גלעגנהייט ארויס צו קומען מיט א תקיעה גדולה, צו האבן א גראד לעבן, א פרייליך לעבן, עם זאל נישט זיין קיין שום הפסק אינדערמיט, אונז האב מיר היינט א כח אזוי ווי די כהן גדול ביום כיפור], ונוכל להשלים התפקיד שלנו בחיינו, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הזאת. וה' ישלים לנו כל צורכנו לטובה, בצריאות ופרנסה ונחת, שלא יהא לנו שום מפריע מעבודת צוראנו.

והנה מז"ל (סוטה ד':) דרשו, יקרה היא מפנינים, מהכהן גדול שנכנס לפני ולפנים ע"כ. ומבואר מזה דפנינים הוא עבודת הכהן גדול ציוס הכיפורים לפני ולפנים. ואמרו עוד

ויתן ה' שמוכה להתפלל בצוונה
 רצויה, ולעורר רחמי שמים
 עלינו ועל כל ישראל שזכות השופר
 יעמוד מכסא דין לרחמים, וישפיע לכל
 אחד שפע עליון של חיים מאושרים,
 בלי שום טירדות ומניעות, כקולו של
 תקיעה גדולה, ונחצרך בשנה טובה
 ומתוקה, וזכה בשנה זו לשמוע קול
 שופר של משיח, וירחם ה' על עמו
 לקצץ גליותינו מארבע כנפות הארץ,
 ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים
 בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר
 הקודש בירושלים, בציאת בן דוד צ"ח.

יעדער אייבער האט דאך א פיהל הארץ
 פארן אייבערשטן, יעדער האט געהאט
 א זמן וואס האט זיך אפגעשטעלט זיין
 תקיעה, עם איז געקומען א הפסק
 אינדערמיט. ציום הזה יש להתפלל
 שיתן לנו שנת ששון ושמחה, ושנה
 טובה ומתוקה, להזמין פרנסה
 בהרצה לכל ישראל, ונהיה כולנו
 ברואים, ויתרפאו חולי ישראל, ואתן
 שאין להם צנים יושעו בזש"ק, ואתן
 שיש להם צנים יתן ה' להם הרצה
 נחת. ויש להתפלל הרצה על הדורות,
 כי הנסיונות הם גדולים מאוד].

דרשת שבת שובה

דרשת שבת שובה תשע"ח לפ"ק

פלפול בסוגיא התוקע בשופר של עולה*
(ראש השנה כח.)

ב.

א) ולכאורה יש להבין, הלא שפיר קאמר ליה רבא אימת מעל לבתר דתקע, כי קא תקע באיסורא תקע, ומאי מעמא דרב יהודה דיצא.

ב) וביום תרועה נתקשה ליה איפכא, דלדעת הטור (סימן תקפו) שגם אם היה פסול בתחלת התקיעה, והמשיך לתקוע אחר כך שיעור תקיעה בהכשר, יצא ידי חובתו בשיעור התקיעה בהכשר, אם כן מה הקשה רבא כי קא תקע באיסורא תקע, הלא אפשר להעמיד באופן שהמשיך שיעור התקיעה בסופו, ושפיר אמר רב יהודה דמעל בתחלת התקיעה, ויצא לחולין, וכיון שהמשיך לתקוע שיעור התקיעה בהכשר יצא ידי חובה, אף על פי שהיה פסול בתחלת התקיעה שתקע באיסור, ונשאר בקושיא עיי"ש.

בגמרא (ראש השנה כח.) אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע, ואם תקע יצא. בשופר של שלמים לא יתקע, ואם תקע לא יצא. מאי מעמא, עולה בת מעילה היא, כיון דמעל בה נפקא לה לחולין, שלמים דלאו בני מעילה נינהו, איסורא הוא דרכיב בהו [ולא נפקי לחולין]. מתקיף לה רבא אימת מעל לבתר דתקע, כי קא תקע באיסורא תקע. אלא אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא. הדר אמר אחד זה ואחד זה יצא מצות לאו ליהנות ניתנו עיי"כ. ובפשטות שמתחלה פליג רבא על רב יהודה בחדא, בשופר של עולה, אי אמרינן בזה כיון דמעל בה נפקא לחולין. ושוב פליג עליה גם בשופר של שלמים, דרב יהודה סבירא ליה דהנאת המצוה נחשב הנאה ולא יצא, ורבא סבירא ליה דמצות לאו ליהנות ניתנו, ולא נחשב כנהנה מקדשים.

הנאה לגוף, ליכא לשרויי בשביל מצות לאו ליהנות ניתנו ע"כ. ומובא גם במאירי כאן. ויש חולקין על זה, דגם בהנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, [וזה תליא בגירסת הגמרא שם, המודר הנאה משופר מותר לתקוע ילוי, או מותר לתקוע יבוי]. על כל פנים מבואר דהתקוע שופר בעצמו, חוץ מהנאת קיום המצוה, יש עוד הנאה צדדית של רשות במה שהוא תוקע. ושורש הדברים מבואר בגמרא (רי"ה כו) חוטא בל יתנאה קאמרינן, וכתבו התוספות וגבי שופר מתנאה נמי בקול תקיעתו.

ומעתה כיון דיש בתקיעת שופר שתי סוגי הנאות, יש לדון במה שאמר רב יהודה דבשופר של עולה כיון דמעל בה בתקיעתו נפקא לה לחולין, אי המעילה היא בקיום המצוה, דהרי סבירא ליה מצות ליהנות ניתנו, דלכך בשופר של שלמים לא יצא, או דגם בלי קיום המצוה מעל בה במה שנהנה מתקיעתו. והנפקא מינה היא, דאי המעילה היא מהנאתו בתקיעתו, אז תיכף כשהתחיל לתקוע ונהנה ממנה שיעור שוה פרוטה, מעל בה ויצא תיכף לחולין, אבל אי לא מעל רק בקיום המצוה, אז לא יוצא לחולין רק אחר שנגמר שיעור התקיעה לצאת בו, שאז נתקיים המצוה.

ונראה דדבר זה תליא בביאור קושיא אחרת בסוגיין, דאמרינן עולה

[ולפי זה היה מקום לומר דבהא פליגי רב יהודה ורבא, דהנה דין זה דהמור תלוי באשלי רברבי, אם תחלת התקיעה היה בפסול, כגון שתקע במתעסק ולא כוון לצאת ידי חובה, ותוך כדי תקיעתו כוון לצאת, והמשיך לתקוע שיעור תקיעה, אי יוצא, דדעת הרשב"א (כח. ד"ה ואמאי) דיצא, וכשיטת המור הנ"ל. אבל דעת הרמב"ן והר"ן (שם כו.) ובעל העיטור (הובא במור שם) לא יצא ידי חובתו, כיון שחלק מתקיעה זו היה בפסול ע"ש. ואם כן יש לומר דרב יהודה הוי סבירא ליה כדעת המור דיצא, ולכן בשופר של עולה יצא, דמעל בתחלת התקיעה, וכיון שהמשיך אחריו שיעור תקיעה יצא. אבל רבא סבירא ליה דכל התקיעה צריכה להיות בהכשר מתחלתה ועד סופה, וכיון דמעל רק אחר שתקע קצת, אם כן כי תקע באיסורא תקע, תחלת תקיעתו היתה באיסור, ולא יצא גם אם המשיך אחר כך שיעור תקיעה].

ג.

ונראה, בביאור הדברים, דהנה להלן איתא, אמר רבא המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה, מפני שמצות לאו ליהנות ניתנו ע"כ. ואיתא בבית יוסף (סימן תקפו) כתב הכלבו פירוש אדם אחר תוקע לו והוא שומע, אבל הוא עצמו אמר הגאון שאסור לתקוע בו אפילו תקיעה של מצוה, מפני שיש הרבה בני אדם נהנין כשהן עצמן תוקעין, וכל מידי דאיכא

שיש לו ממש שייך ביה מעילה עיי"כ. ולפי זה התוקע בשופר ונהנה ומתנאה מקול השופר, אין בזה מעילה, דקול ומראה וריח אין בו מעילה, ורק בהתקיעה של מצוה, שלזה הוא צריך גם השופר עצמו שיש בו ממש, אי אמרינן מצות ליהנות ניתנו מועל בתקיעתו.

אמנם יש עוד ביאור בטעם שמועל בתקיעת שופר, הא קול ומראה וריח אין בו מעילה, והוא דאיתא במשנה למלך (הי כלי המקדש ה-ו) לגבי מראה, דהא דאין בו מעילה, היינו היכי דהודלק בהיתר, אז הנהנה מאותו האור אין בו משום מועל, משום דאין בו ממש, אבל הלוקח פתילה של הקדש ומדליקה, פשיטא שאין לך מועל גדול מזה עיי"ש. ועל פי דרכו כתב ביום תרועה בסוגין (דייה הדר) מעצמו סברא זו גם לגבי קול וריח, דהא דאין בקול מעילה, היינו בשומע קול כלי שיר שבמקדש ונהנה שבמקדש ותקע בו דעביד מעשה ונהנה בתקיעתו מועל, והוי ליה כשותה מים בכלי שרת דמועל. וכן נמו המריח בקמורת לאחר שעלה תמרתו אין בו מעילה, אבל אם לקח הקמורת והריח בו מעל עיי"כ. ולפי ביאור זה, גם התוקע קול שיר של רשות בכל השנה בלי הנאת קיום מצוה, מעל גם כן, כיון שהשתמש בכלי הקדש להנאתו. אבל באמת סברא זו לא ברורה כל כך, וכמו שהעיר באבני נזר (אוי"ח סימן לו אות י"י) מלשון רש"י

בת מעילה היא כיון דתקע בה מעל, והקשה בלחם משנה (הי שופר א-ג) דהא אמרינן (פסחים כו.) דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה, דהנהנה מקול של הקדש אין בו מעילה לפי שאין בו ממש, ורק בלוקח קרדום של הקדש ומבקע בו יוצא לחולין, ואיך אמרינן כאן דהתוקע בשופר של עולה מעל עיי"ש. ובפרי חדש (סימן תקפו סעיף ח) תירץ, דהגם דקול שיר של רשות אין בו מעילה, מכל מקום כאן דמצות ליהנות ניתנו הרי נהנה בקיום המצוה ולהכי מועל. ומיהו אין זה מספיק דגם הנאת קיום המצוה לית ביה מששא והיכי מעל. ועל כרחק צריך לומר דכיון דמצות ליהנות ניתנו, ועשה מעשה שתקע ונהנה מעל עיי"כ. ואכתי הדברים צריכין תבלין מהו החילוק בין הנאת קול שיר של רשות ובין קול של מצוה, הא בשתייהם יש כלי שיר, והקול לית ביה מששא.

אמנם בשו"ת אבני מלואים (סוף סימן כא) כתב בביאורו, דבשיר שאינו של מצוה אין שום הנאה מגוף הכלי שיר אלא מהקול היוצא, ולא איכפת ליה אי קול מן שמויא נפל, והיה כנגן המנגן, ובסים קליה כקלא דכינרא, או בתוף וכנור יזמרו לו, ואינו צריך אלא לקול. אבל בשופר של מצוה, כך הוא צריך לעצמו של שופר כמו לקולו, שאם ישמע קול שופר מבלעדי שופר, לא יצא ידי חובתו, וכמה דינים נאמרו בעצם השופר, והשופר יש לו ממש, ובדבר

כאשר ממשיך לתקוע בו שיעור תקיעה, שפיר יוצא בו, כיון דנפקא כבר לחולין. והגם שתחלת התקיעה היתה באיסור, סבירא ליה כשיטת הטור, דאם יש בסוף התקיעה שיעור תקיעה, אף על פי שהיה פסול בתחלת התקיעה, יצא ידי חובתו בשיעור התקיעה שהיה בהכשר.

אמנם רבא סבירא ליה דהא דקול מראה וריח או בו משום מעילה, הוא לא רק כששומע בקול שיר, אלא גם בלוקח השופר לתקוע ומשתמש בו להנאתו (וכפי מה שנראה מרש"י כנ"ל), ואין מעילה בשופר של הקדש רק בתקיעה של מצוה, שאז היא צריך לגוף השופר לקיומו, והוי השופר דבר שיש בו ממש. ואם כן בהתחלת תקיעתו בשופר של עולה, ונהנה בתקיעתו, עדיין אין בו מעילה, דקול אין בו מעילה, ועדיין לא נפקא לחולין. ומתי יש מעילה בהשופר רק בהנאת קיום המצוה, וזה נעשה רק בגמר תקיעתו, דכל אימת דלא יצא, אין מעילה בקול שאין בו ממש, ועיקר המעילה היא רק בעצם השופר שנצרך לקיום המצוה. ועל כן מתקיף לה רבא, אימתי מעל ילכתרי דתקע, לא בתחלת הנאתו מהתקיעה, אלא בגמר התקיעה שאז יצא המצוה ונהנה מקיום המצוה, אם כן כי תקע באיסורא תקע. ולכן אמר רבא מתחלה דלא יצא, ושוב חזר בו דיצא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, וקיום המצוה לא נחשב הנאה. (עד כאן נאמרו בהדרשה).

(פסחים כו. ד"ה וריח) שכתב, דכשנותן מהסממנים בביתו על הגחלים ומריח בה אין בו מעילה ע"ש. וכן נראה להדיא מדברי הרמב"ם (חי שופר א-ג) דהתוקע בשופר, אין בקול דין מעילה ע"ש.

ומעתה נחזור לנידון דידן, דאמרינן בשופר של עולה דמועל בתקיעתו ונפקא לחולין, ויש לדון באיזה הנאה מעל, אם בהנאתו מתקיעתו, או בהנאת המצוה. הרי זה תלוי בשתי הביאורים הללו, לדעת הפרי חדש והאבני מלואים אין בהנאת עצמו מעילה, דקול אין בו מעילה, ורק הנאת המצוה שצריכה השופר עצמו לקיום המצוה, נחשב כהנאה מדבר שיש בו ממש. אבל לדעת המשנה למלך, כיון שלוקח השופר להשתמש בו לתקיעתו, הרי זה מועל בו, גם בלי הנאת המצוה.

ולפי זה שפיר יש להבין מהלוקת רב יהודה ורבא בתוקע בשופר של עולה אי יצא, דרב יהודה סבירא ליה דבתקיעת שופר יש שתי הנאות, חדא הנאת עצמו שמתנאה בו, שנית הנאת קיום המצוה. וגם בהנאת עצמו שנהנה מתקיעתו יש מעילה, הגם דקול אין בו מעילה, מכל מקום כאן שלוקח השופר להשתמש בו יש מעילה מצד ההשתמשות, וכשיטת המשנה למלך כנ"ל. ועל כן בהתחלת התקיעה, הגם שעדיין אין בו קיום מצוה, מכל מקום יצא לחולין תיכף כיון שנהנה ממנו. ושוב

ד.

והנה פשטות הסוגיא הוא, דרב יהודה ורבא פליגי אי מצות לאו ליהנות ניתנו או לא. דרב יהודה סבירא ליה מצות ליהנות ניתנו, ולכן בשופר של שלמים, דאיסורא הוא דרכיב בהו, לא יצא, דנהנה מקיום המצוה. ורבא סבירא ליה דיצא דמצות לאו ליהנות ניתנו, ואין כאן הנאת איסור. אמנם באמת בדברי רב יהודה לא נתבאר שום טעם לדבריו, ויש מקום לומר דגם רב יהודה סבירא ליה דמצות לאו ליהנות ניתנו, ואף על פי כן לא יצא בשופר של שלמים, והוא, דהנה בריין (גדרים טו) הקשה אהא דאמרינן שם הנאת תשמישך עלי אסורה עליו, אמאי מתסר, והא מצות לאו ליהנות ניתנו. ויש לומר דכי אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, הני מילי לומר שאין קיום המצוה חשוב הנאה, אבל אי מתהני גופיה בהדי דמקיים מצוה, הנאה מקרי, ומשום הכי אמרינן (רי"ה כה) הנודר הנאה מן המעיין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמה, כיון שיגופו נהנה בשעת קיום המצוה ע"כ. ועל פי זה הקשה ביום תרועה על רבא דאמר אחד זה ואחד זה יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו, הא בשופר יש גם הנאת הגוף בתוקע בעצמו כנ"ל, ולמה שרי משום מצות לאו ליהנות ניתנו ע"ש.

וכתב באבני מלואים (שם) ליישב, דלפי מה שביאר לעיל הרי קול אין בו משום מעילה, ומה שנהנה

בתקיעתו אין בו איסור, רק הנאת קיום המצוה אסורה, דלזה צריך עצם השופר עצמו, אתי שפיר, דכיון דלרבא מצות לאו ליהנות ניתנו, ואין כאן הנאה מגוף השופר רק מקול היוצא שמתנאה בו כמו התוקע לשיר, וכזה אין מעילה דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה ע"כ.

והנה כל זה אתי שפיר לרבא דסבירא ליה דבבבא ליכא מעילה רק בתקיעה דמצוה, וכמו שאמר אימת מעל לבתר דתקע, וליכא איסורא רק הנאת המצוה, וכיון דמצות לאו ליהנות ניתנו, אין כאן הנאה, והנאת הגוף דבהדיה ליכא איסורא. אבל לרב יהודה דסבירא ליה דבלוקח שופר של הקדש לתקוע יש מעילה בתקיעתו בכל ענין, במה שמשתמש בכלי של הקדש, ולכן בשופר של עולה מועל תיכף בהתחלת תקיעתו ויוצאת לחולין, ושוב יוצא בגמר התקיעה. אם כן בשופר של שלמים שאינו יוצא לחולין, שוב יש איסור הנאת הגוף בהדי מצוה.

ולפי זה יש לומר, דבאמת גם רב יהודה סבירא ליה דמצות לאו ליהנות ניתנו, והא דלא יצא בשופר של שלמים, משום דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה, שנהנה מתקיעתו, וכשמשתמש בשופר של הקדש להנאתו יש מעילה גם בקול. ורבא סבירא ליה דיוצא, דליכא כאן איסורא בהנאת הגוף, דקול אין בו

להנאתו, אבל אצל השומע ליכא הנאה כלל, שאינו תוקע בעצמו שיחנה מעצם התקיעה, וקיום המצוה לא הוי הנאה, דמצות לאו ליהנות ניתנו.

אך אכתי יש לדון, דכיון דהתוקע לא יצא אי השומע ממנו יוכל לצאת, ובדבר זה נסתפק הפרי מגדים (סימן תקפ"ו א"א סק"ז) לגבי מודר הנאה משופר לפי הדיעות שאסור לו לתקוע בעצמו, ותקע להוציא בהם אחרים, דכיון דהוא עשה עבירה, ולגביה הוי מצוה הבאה בעבירה, גם האחרים ששמעו ממנו אין יוצאים, או דהו מעכב רק לגבי עצמו, אבל לאחרים שאין בו עבירה, הם יצאו אפילו הוא לא יצא עיי"ש.

ולכאורה נראה דמקום הספק הוא, אי מצוה הבאה בעבירה הוא פסול בעצם המצוה, דלא נחשב כמצוה, או שהוא רק חסרון בקיום של הגברא, שהוא לא יכול לצאת בו כיון דעבר בה עבירה, אבל עצם חפצא של המצוה לא נפסד, וממילא השומע יוכל לצאת בו גם אם התוקע אינו יוצא. ובמנחת חינוך (מצוה שכה) כתב לגבי סוכה גזולה, דאי הפסול רק משום מצוה הבאה בעבירה, אז הגם שלא קיים המצוה, מכל מקום אינו נחשב שיושב חוץ לסוכה, דהסוכה לא נפסל בעצם. אבל אי ממעינין סוכה גזולה מקרא יל"ך להוציא את הגזולה, אז הוי כיושב חוץ לסוכה עיי"ש. ומעתה לפי הצד שהשומע יוצא, אתי שפיר דרב

מעילה רק בתקיעה דמצוה, וכיון דמצות לאו ליהנות ניתנו אין כאן הנאה.

ה.

והנה יש לדון מהו דינו של השומע קול שופר מעולה או שלמים, ואינו תוקע בעצמו, אי יצא לרב יהודה. ולכאורה דינו שוה כמו התוקע בעצמו, דבשופר של עולה יצא דנפקא לה לחולין בתקיעתו, ובשלמים לא יצא דנהנה הנאת קיום המצוה מקדשים. ואם כן יש להעיר למה קאמר דינו בהתוקע, יותר יוצדק לומר דינו בשומע קול שופר של עולה ושלמים אי יצא, דבזה היו כלול, הן אם שומע והן אם תוקע, שהרי קיום המצוה היא בהשמיעה, וכמו שמכריזן לשמוע קול שופר.

אבל באמת זה תליא בטעמא דרב יהודה דלא יצא, דאם הוא משום דסבירא ליה מצות ליהנות ניתנו, והנאת קיום המצוה הוי הנאה, אם כן לכאורה גם להשומע הוי מצוה הבאה בעבירה כמו להתוקע, דכיון דלתקיעה דמצוה צריכין עצם השופר, גם בהקול יש איסור מעילה, והשומע לא יצא. (וכסברת האבני מלואים הנ"ל). אבל השתא דאתינא להכי דיש לומר דגם רב יהודה סבירא ליה מצות לאו ליהנות ניתנו, ולא איכפת לן הנאה דמצוה, רק איסורו הוא משום הנאת הגוף דאיכא בהדי מצוה, שנהנה מהתנאותו בתקיעותיו, הרי איסור זה שייך רק בהתוקע שמשתמש בהשופר

וצריכין לומר דלפי מה שמבואר שם ברש"י (ד"ה איז) ובתוספות (ד"ה ותסברא), דהאיסורא היא רק מדרבנן, והא דאינו יוצא בשופר של עולה ושלמים היא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה (כמבואר בריטב"א), והוי רק מצוה הבאה בעבירה דרבנן, ולא מיפסל משום מצוה הבאה בעבירה. אמנם בשער המלך (הלי לולב ה-א) הוכיח מרש"י (פסחים לה: ד"ה טבול), דבמצוה שהוא טבול מדרבנן, שזרעו בעציץ שאינו נקוב, הויא לה מצוה הבאה בעבירה ע"ש.

ואם כן יתכן לומר דבזה פליגי כאן רב יהודה ורבא, דרב יהודה שאמר בשופר של שלמים לא יצא, יש לומר דמודה דמצות לאו ליהנות ניתנו, רק כאן יש הנאת הגוף בהדיה, וזה מעכב שלא יצא. ואם כי קול אין בו מעילה דאורייתא, מכל מקום איסורא דרבנן איכא, וגם בזה יש פסול של מצוה הבאה בעבירה דרבנן. ורבא סבירא ליה, דמעילה בקול לא איכפת לן, כי הגם דאיסורא יש ביה, מכל מקום מצוה הבאה בעבירה דרבנן לא מיפסל, וליכא רק איסורא של הנאת מצוה, ולזה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו.

אבל בבית דוד (פסחים שם) סבירא ליה, דהא דאמרו דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה אבל איסורא איכא, היינו איסורא דאורייתא, דלא נתמעט

יהודה השמיע לנו דינו רק לגבי התוקע, דלגביה איכא הנאת הגוף ולא יצא, אבל השומע ממנו יוצא.

ולכאורה גם אי נימא דטעמא דרב יהודה דהתוקע בשופר של שלמים לא יצא, הוא משום דמצות ליהנות ניתנו, יש לומר דהשומע ממנו יצא, דבאמת הרי בקול ליכא מעילה, אלא שהמעילה היא במה שמשתמש בכלי של הקדש לתקוע בו, אבל השומע קול שיר מאחרים ליכא מעילה, (וכמו שביאר היום תרועה וכדלעיל), ואם כן השומע שאינו משתמש בהשופר, אלא שומע קולו, ובקול ליכא מעילה, אם כן אינו עובר שום איסור בשמיעתו, שפיר יש לומר דהשומע יוצא, הגם שהתוקע לא יצא, כי אצל השומע ליכא מצוה הבאה בעבירה.

ו.

אמנם מה שכתב באבני מלואים, דלרבא דמצות לאו ליהנות ניתנו לא איכפת לן כאן מה שיש לו הנאת הגוף בהדיה שמתנאה בתקיעתו, כי קול ומראה וריח אין בו מעילה, ורק תקיעה של מצוה הוי הנאה שצריך לעצם השופר, לכאורה יש לדון בזה, דהא אמרינן (פסחים כו:) קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, מעילה הוא דליכא, הא איסורא איכא ע"ש. והיינו שבמזיד אין בו חיוב מלקות, ובשוגג ליכא קרבן וחומש, אבל יש איסורא ליהנות, ואם כן שוב יש איסור הנאת הגוף בהדיה, ולמה יצא.

יהודה לא יצא, משום דכי תקע באיסורא קא תקע, וליכא למיתלי טעמא דלא יצא אלא משום מצוה הבאה בעבירה. וגם לרבא דסבירא ליה דיצא, אין זה אלא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, וכי תקע בהיתרא תקע, אבל כל היכי דתקע באיסורא מודה דלא יצא משום דהוי ליה מצוה הבאה בעבירה. וביון דסבירא ליה לרב יהודה ורבא דבתרא הוא הרי קיימא לן הלכה כבתראי עייב.

אבל באמת יש לדון בזה, דסוג מצוה הבאה בעבירה גרע מפי הכא משאר המקומות, דכאן על ידי המצוה בא בעבירה, דאם מצות ליהנות ניתנו, הרי ברגע זו שמקיים המצוה והוי הנאה, אז הוא נהנה מההקדש, ונעשה בפעולה זו מצוה ועבירה יחד, ובזה לכולי עלמא לא יוצא, מה שאין כן בלולב הגזול, שמעשה העבירה כבר נעשית, אלא כעת רוצה לקיים מצות נטילת לולב בחפץ שנעשה בו עבירה, ואין המצוה מביאה העבירה, בזה פליגי שם אי חיישינן למצוה הבאה בעבירה. לא כן הכא שהנאת המצוה של תקיעת שופר, זה עצמו היא העבירה של איסור הנאה מקדשים.

[שוב ראיתי להדיא כן בתוספות ישנים שכתב וז"ל, ועוד נראה דאפילו אי הוה אמרינן דיוצא במצוה הבאה בעבירה, כגון לולב הגזול וכגון אם גזל מצוה ויצא בה, דהתם אין גוף המצוה

אלא מחיובי מעילה, אבל איסור הנאה של מעילה הוא דאורייתא, ואם כן כשנחנה מתקיעתו איכא מצוה הבאה בעבירה מדאורייתא, ולמה סבירא ליה לרבא דיצא. ולפי זה היה מקום לומר, דאין הכי נמי בזה פליגי רב יהודה ורבא, דגם רב יהודה מודה דמצות לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא דאיכא הנאת הגוף בהדיה לא יצא, ורבא סבירא ליה כדעת הראשונים דגם בדאיכא הנאת הגוף בהדיה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו.

ז.

עוד יש לומר לבאר מהלוקת רב יהודה ורבא אי יוצא בשופר של שלמים, דהנה בגמרא (סוכה כט:) פליגי אמוראי אי חיישינן על מצוה הבאה בעבירה, דשמואל אמר דרק ביום טוב ראשון אינו יוצא בגזול דלא הוי לכם, אבל ביום טוב שני יוצא בגזול עייב. וכתבו התוספות דרק במצוה דרבנן לא חייש משום מצוה הבאה בעבירה, אבל בשל תורה לכולי עלמא חיישינן עייב. ומדברי הרז"ה בספר המאור מבואר דסבירא ליה דאפילו לגבי סוכה גזולה, דשל תורה היא, סבירא ליה לשמואל דלית לן בה משום מצוה הבאה בעבירה עייש.

וכתב בשאגת אריה (סימן צה) דלהלכה בודאי בשל תורה חיישינן למצוה הבאה בעבירה, וראיה מסוגיא דילן, דהתוקע בשופר של שלמים לרב

אנו מצילין אותו מן העבירה. ורק אי מצות לאו ליהנות ניתנו, ולא הוי הנאה שפיר יוצא.

אבל כאשר אנו דנים מצד ההנאה הצדדית שנהנה מתקיעתו, אשר אין יקויס המצוה מביאה העבירה, דגם אי נימא דלא יצא ידי חובתו, נעשית העבירה שנהנה הנאת הגוף משופר של קדשים, זה תליא כבר במחלוקת אמוראי בשאר מצוה הבאה בעבירה, כשאין קיום המצוה מביאה החטא, אי יוצא ידי חובתו. ומעתה יש לומר דבאמת גם רב יהודה סבירא ליה דמצות לאו ליהנות ניתנו, ועצם קיום המצוה לא מקרי הנאה, אך בהיות שיש כאן הנאה צדדית שנהנה מתקיעתו, על כן הוי כמו שאר דברים שפסול ביה מצוה הבאה בעבירה, כיון דסוף כל סוף מעורב עבירה במצוה זו. אבל רבא סבירא ליה בזה כשמואל דכגון דא לא חיישינן למצוה הבאה בעבירה, רק כאשר עצם קיום המצוה מביאה העבירה, ועל כן הנאת תקיעתו לא מבטלת המצוה, שהרי גם אי נימא דלא יצא ידי חובתו, לא ישתנה העבירה ולא יתוקן, ולא נשאר לחוש רק להנאת קיום המצוה, ובזה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, ולא הוי הנאה.

ח.

והנה פשמות הדברים נראה דפליגי רב יהודה עם רבא, אי מצות ליהנות ניתנו, ורב יהודה סבירא ליה

עבירה, שהמצוה שהוא מקיים אין בו עבירה אלא במה שגולה, אבל הכא שהוא עושה עבירה בקיום המצוה, שהנאת המצוה אמורה עליו, לפי שהוא איסורי הנאה, פשיטא דבעינן שלא יהיה קיום מצוה זו בקיום עבירה עכ"ל. וכן כתב גם בטורי אבן בסוגיין].

ומכל שכן לפי מה שביאר הריטב"א (בפירושו השנית) דהטעם דכאן לא יצא, דכיון דנימא דלא יוצא בו ידי חובתו, נמצא מצילין אנו אותו מן האיסור, שלא יהנה מן ההקדש, ומוטב לומר שלא יצא ולא עשה איסור, מלומר שקיים את המצוה ועשה בזה איסור עי"ש. ואם כן כאן אין הפסול כלל משום דיש חסרון בהמצוה דהוי מצוה הבאה בעבירה. אבל בלולב הגזול, דגם אי נימא דלא יצא ידי חובתו, לא יתוקן האיסור של הגזילה, והוי רק מצוה הבאה בעבירה, עדיין נוכל לומר דלא מפסיל משום מצוה הבאה בעבירה.

ומעתה בתקיעת שופר, שיש אצל התוקע שתי הנאות, חדא, ההנאה של קיום המצוה, שנית, ההנאה של התנאתו בתקיעותיו. כאשר דנים אנו על ההנאה הראשונה, אז אי קיום מצוה נחשב הנאה, הרי הנאה זו מביאה עבירה של נהנה מקדשים, ומעכב קיום המצוה, דהוי מצוה הבאה בעבירה לכולי עלמא. ומכל שכן לסברת הריטב"א שבזה שאנו אומרים שלא יצא ידי חובתו

די"ה לא], ולכן הגם דקיום מצוה חשובה הנאה, אף על פי כן העשה דוחה גם בי לא תעשה. והנה דין זה אי עשה דוחה בי לא תעשה תליא באשלי רברבי, וכדאיתא בספר הכריתות (שער גי סימן קסד) דאין עשה דוחה רק חדא לא תעשה עיי"ש. ואם כן יש לומר דבזה פליגי רב יהודה ורבא, דרבא סבירא ליה מצות לאו ליהנות ניתנו, דאי נימא דקיום מצוה הוי הנאה, איך התירה תורה לאבד עבודה זרה, הא נהנה באיבודו, ואין לומר דעשה דוחה לא תעשה, דהא בעבודה זרה איכא בי לא תעשה, וסובר דאין עשה דוחה בי לא תעשה. ועל כרחק דמעם היתר שריפה היא משום דאין כאן הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו. אבל רב יהודה סבירא ליה דמצות ליהנות ניתנו, ובאיבוד עבודה זרה באמת איכא הנאת מצות, אלא דכיון דאי אפשר בענין אחר, אמרינן עשה דוחה לא תעשה אף בשתי לאוין, ושפיר יש לומר דמצות ליהנות ניתנו.

וליתר שאת יש להוסיף, דבאמת דין זה אי עשה דוחה בי לא תעשה,

תלוי בדין זה אי מצות לאו ליהנות ניתנו או לא. ורב יהודה דסבירא ליה מצות ליהנות ניתנו, על כרחק דעשה דוחה גם בי לא תעשה. דהנה הפרי מגדים בספרו שושנת העמקים (כלל ב') הקשה דאין נוכל לומר דאין עשה דוחה בי לאוין, הא עשה דוחה לא תעשה ילפינן מכלאים בציצית (יבמות ד), ובכלאים איכא שני

ליהנות ניתנו, ולכן בשופר של שלמים לא יצא, דנהנה הנאת מצוה. ומצינו עוד כן, דאביי סבירא ליה הכא, כדאיתא (גדרים מו:) דאמר אביי התם הא דאמר הנאת סוכה עלי, הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה. ואמר ליה רבא וכי מצות ליהנות ניתנו עיי"ש. הרי דגם אביי סבירא ליה כן. ולכאורה נראה דבסברא לחודיה פליגי, אי המצות לעול ניתנו או ליהנות. ולא הביאו שום ראיה לסברתם בזה.

אך יש לומר דיש הכרח לזה, דהנה בשו"ת יד יצחק (חי"ג סימן קא אות ג) הקשה על איסורי הנאה שצוותה התורה לשרוף, הלא כיון שהם אסורין בהנאה, הרי נהנה מאיסורי הנאה בהנאת קיום המצוה שמקיים בשריפתם עיי"ש. ואם כן מקושיא זו יש לכאורה הכרח דהנאת מצוה לא נחשב הנאה, ומצות לאו ליהנות ניתנו. אך ביד יצחק שם כתב ליישב, דכיון דאי אפשר בענין אחר, הרי מצות האיבוד דוחה ללאו דאיסורי הנאה, דעשה דוחה לא תעשה עיי"ש. ושפיר יש לומר דמצות ליהנות ניתנו.

אמנם על זה יש להקשות, דהא מבואר ברמב"ם (הי ע"ז ז-ב) דהנהנה מעבודה זרה לוקה שתים, משום ולא תביא אל ביתך, ומשום ולא ידבק בידך מאומה עיי"ש. ואם כן יש בזה שני לאוין, ואף על פי כן יש מצוה באיבוד. וצריכין לומר לפי זה דעשה דוחה גם בי לא תעשה [וכדעת התוספות יבמות ג:

כרחק צריכין לומר דעשה דוחה גם בי לאוין.

ואם כן הדברים כרוכים כמין חומר, דרבא סבירא ליה מצות לאו ליהנות ניתנו, ומעמו דאי קיום מצוה הוי הנאה, איך יכולים לאבד עבודה זרה, הא נהנה ממנו בשעת איבודו שמקיים מצות התורה, ועל כרחק דמצות לאו ליהנות ניתנו. ואין לומר דשאני התם דעשה דאיבוד דוחה לאו דהנאת עבודה זרה, דזה אינו דהא איכא תרי לאוין, ואין עשה דוחה בי לאוין. ואין להקשות הא בכלאים בציצית דוחה העשה בי לאוין, לאו דלבישה ולא דהעלאה, דזה אינו, דכיון דמצות לאו ליהנות ניתנו ליכא רק חד לאו דלבישה לאסור גם בלי הנאה, ואין משם ראייה רק דעשה דוחה חד לא תעשה.

אמנם רב יהודה סבירא ליה דמצות ליהנות ניתנו, והא דצוותה תורה לאבד עבודה זרה, הא נהנה ממנו קיום המצוה, שאני התם דעשה דוחה לא תעשה. ואין לומר דעבודה זרה הוי בי לאוין, דכיון דמצות ליהנות ניתנו יש לנו ראייה מכלאים בציצית דעשה דוחה גם שני לאוין, דהרי בכלאים בציצית איכא הן לאו דלבישה והן לאו דהעלאה, ואף על פי כן התירה תורה, הרי דעשה דוחה גם בי לאוין, ואתי שפיר דליכא איסורא בהנאה באיבוד עבודה זרה, דעשה דאיבוד דוחה גם בי לאוין.

לאוין, לאו דהעלאה, בנד כלאים שעמנו לא יעלה עליך (ויקרא יט-ט), ולא דלבישה, לא תלבש שעמנו (דברים כב-יא) עייש. אמנם ידוע קושיית שו"ת ברית אברהם (אוי"ח סימן ג) דמנא לן עשה דוחה לא תעשה מכלאים בציצית, דלמא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, דכלאים אינו אסור רק בהנאת לבישה (תוס' נדה סא), ומצות לאו ליהנות ניתנו. ולדעת הרשב"א אף בהנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו. ותירץ בשו"ת מחזה אברהם (יו"ד סימן שא) דדעת הרמב"ם דלבישה גמורה אסורה אף בלא הנאה, רק העלאה אינה אסורה רק כשנהנה ע"כ. אם כן צריך לבוא בכלאים בציצית לעשה דוחה לא תעשה, דכלבישה לא בעינן הנאה, ולא שייך להתיר משום מצות לאו ליהנות ניתנו. ולפי זה לא מוכח מכלאים בציצית רק דעשה דוחה חד לאו, אבל לאו דהעלאה לא בעינן לדחות, דבלאו הכי מותר משום מצות לאו ליהנות ניתנו, דהעלאה אינו אסורה רק כשנהנה, ולא בעינן לדחות רק חד לאו דלבישה ע"כ.

והנה כל זה ניחא אי אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, אז אין הכרח מכלאים בציצית דעשה דוחה לא תעשה רק בחד לאו, דלאו דהעלאה מעיקרא לא נאסר כיון שאין לו הנאה. אבל אי נימא מצות ליהנות ניתנו, אז יש בכלאים בציצית שני לאוין, דהרי נהנה גם בהעלאה במה שמקיים המצוה, ואז על

פ.

והנה בישועות יעקב (אוי"ח סימן תקפ"ו) הקשה, דאמאי בשופר של שלמים לא יצא, לרב יהודה דמצות ליהנות ניתנו, נימא עשה דוחה לא תעשה, דעשה דתקיעת שופר ידחה הלאו של הנאה מהקדש, וכן הקשה בטעם המלך (הי לולב פ"ח). ובשו"ת אבני ציון (ח"א סימן מב אות ה') כתב ליישב, דמבואר בגמרא (נדה מ"ו) אמר רב הונא הקדיש ואכל לוקה משום בל יחל דברו, מבואר מזה דבכל הקדש חוץ מהלאו איכא נמי לאו דבל יחל, דכיון דמחמת הקדשו נאסר בלאו דמעילה, כשעושה מה שנאסר מחמת הקדשו חשוב חילול הנדר. ולא רק להמקדיש עצמו, אלא גם לאחרים, כמו שאמרו שם הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין גם כן משום בל יחל וכו', אם כן ליכא למימר במעילה עשה דוחה לא תעשה, דאין עשה דוחה ב' לא תעשה ע"ש.

ולפי מה שנתבאר, הרי רב יהודה דסבירא ליה מצות ליהנות ניתנו, על כרחק הא דמותר בשריפת עבודה זרה, ואין בזה איסור הנאה, הוא רק משום דעשה דוחה לא תעשה, ובעבודה זרה הרי איכא ב' לא תעשה, ועל כרחק דסבירא ליה דעשה דוחה גם ב' לא תעשה, והדרא קושיא לדוכתיה, דנימא בתוקע בשופר של שלמים, שיבוא עשה דתקיעת שופר וידחה לא תעשה דמעילה.

י.

עוד יש לומר לבאר פלוגתת רב יהודה ורבא, דלכאורה שפיר הקשה עליו רבא, דכי תקע באיסורא תקע. ונראה דבטורי אבן הקשה, לפי מה שכתבו התוספות (סוכה ט) אהא דנפקא לן דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך, דלכאורה תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, ותירצו דטעמא דמצוה הבאה בעבירה אינו מן התורה אלא מדרבנן ע"ש. ואם כן כיון דמן התורה יצא אפילו בתוקע בעולה באיסור, בעל כרחק מעל כיון דיצא מן התורה. ואם כן מאי קשיא ליה לרבא אימת מעל לבתר דתקע וכו', וכי פסקא דרב יהודה לא מיירי אלא בתקע כמנין תקיעות של תורה בצמצום, אדרבה אורחא דמילתא לתקוע יותר כדאמרינן (לעיל ט"ז) למה תוקעין וחזורין ותוקעין וכו' ע"ש.

אמנם באמת הא דכתבו התוספות דפסול דמצוה הבאה בעבירה הוא רק מדרבנן, לא ברירא להו, והם עצמם כתבו (סוכה ל. ד"ה משום) דפסול דאורייתא הוא ע"ש. ואם כן יש לומר דרב יהודה סבירא ליה דפסול מצוה הבאה בעבירה אינו מן התורה, ואם כן שפיר מעל התוקע בשופר של עולה בתחלת תקיעתו, כי מן התורה יצא ידי חובתו, ושוב יצא לחולין, וכשממשיך לתקוע בו, יצא גם חיובו מדרבנן. ורבא סבירא ליה דפסול מצוה הבאה בעבירה

הנאה היא בהתקיעה, וקיום המצוה היא בהשמיעה, אין בהשמיעה משום מצוה הבאה בעבירה. ורק אם ההנאה היא קיום המצוה, אז יש בהשמיעה משום מצוה הבאה בעבירה ע"ש.

אבל באמת דבר זה תלוי באשלי רברבי, דהן אמת דמצותו לאו בתקיעה תליא מילתא אלא בשמיעה כדתנן (ר"ה כו:) דהתוקע לתוך הבור, והוא עומד בשפת הבור, לא יצא, דשומע קול הברה, ולכן מברכין לשמוע קול שופר (טור סימן תקפח). והתוקע ולא שמע לא יצא. אמנם אכתי יש לדון, אי התקיעה אינו חלק מהמצוה כלל, וכמבואר ברמב"ם (ה' שופר א-ג) לגבי שופר הגזול, שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ע"ש, או דהמצוה מורכבת משני חלקים, התקיעה והשמיעה יחד, וכמו שהאריך בזה ביום תרועה (ר"ה כט.) להסביר, דלכן אין יוצאין בתקיעת חרש שוטח וקמן, הגם שהרבים שומעים, מכל מקום גם התקיעה היא חלק מהמצוה ע"ש. וכן מבואר בשו"ת שאגת אריה (סימן ו).

ובשו"ת נהרי אפרסמון (או"ח סימן כא) כתב בשם ספר אמרי בינה להגאון אמרי אש ז"ל, דבזה פליגי שתי הברייתות (ר"ה כט.), אי צריך כוונת שומע ומשמיע או סגי בכוונת השומע לחוד, דהברייתא דמצריך גם כוונת משמיע להוציא השומע, סבירא ליה דגם התקיעה היא חלק מהמצוה, אם כן נהי

הוא דאורייתא, וכיון דלא יצא לא מעל בתקיעתו, אם כן תקיעתו באיסור ולא יצא.

גם יש לומר דכולהו סבירא להו דפסול מצוה הבאה בעבירה הוי רק דרבנן, אך כבר כתבו התוספות (סוכה ג. ד"ה דאמר) דאם לא עושה המצוה כדברי חכמים, לא יצא ידי חובתו ואפילו מדאורייתא, ולכן אמרו לרבי יוחנן החורני, אם כן היית נוהג כל ימך לא קיימת מצות סוכה כל ימך, אפילו מדאורייתא ע"ש. ועל כן סבירא ליה לרבא דלא מעל כלל בתקיעתו, דכיון דיש פסול מדרבנן משום מצוה הבאה בעבירה, לא קיים המצוה גם מן התורה, ולא מעל, ולא יצא לחולין. אך רב יהודה סבירא ליה דמן התורה יצא ידי חובתו, רק מדרבנן פסולה, על כן שפיר מעל בתחלת תקיעתו ויצא לחולין, ושוב יוצא מצותו כשממשיך לתקוע בו, ופליגי בסברת התוספות הנ"ל.

יא.

עוד יש מקום לבאר מה פליגי רב יהודה ורבא, דהנה ביום תרועה הקשה על הא דאמר רבא דיצא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, הרי איכא הנאת הגוף בהדיה, במה שמתנאה בתקיעותיו, וכל מידי דאיכא הנאת הגוף אי אפשר לשרויי בשביל מעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו ע"כ. וכתב עלה בתרועת מלך, דיש לומר דכיון דהאיסור

סבירא ליה לרב יהודה דגם התקיעה היא חלק מהמצוה, וכיון שנעשה באיסור, על כן אינו יוצא.

יב.

ולכאורה יש מקום לומר, דהגם דסבירא ליה לרב יהודה דבשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו, ועביד איסורא, דרק לגבי מצות שופר סבירא ליה כן, ולא בשאר מצות, דהנה בריין (פוכה לא) הקשה על הא דמצות לאו ליהנות ניתנו, הא מקבל עליהן שכר מצוה והוי הנאה, וכתב דאין זה אלא גרמא בעלמא וכוי עיי"ש. וכן מבואר בריטב"א בסוגיון. ובשו"ת בית יצחק (או"ח סימן נו אות ה) ביאר הטעם דהוי רק גרם הנאה, משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ודבר הגורם למזון לאו כמזון דמי (בבא קמא עו.) עיי"ש. אך כל זה בשאר מצות, אבל בשופר הרי אמרו (ויק"ר כט-ג) דבשעה שישאל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא דין ויושב בכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, והופך עליהם מדת הדין לרחמים שנאמר (תהלים מז-ו) עלה אלקים בתרועה חי בקול שופר עיי"ש. ואם כן השכר מהתקיעות הוא תיכף, ולא הוי גרם, על כן סבירא ליה לרב יהודה דבשופר מצות ליהנות ניתנו.

דמצד מצות צריכות כוונה היה די בכוונת השומע, אבל כיון שלענין חלק התקיעה צריך שיהיה המשמיע שלוחו של השומע, לא די במה שהשומע שמע, דאכתי חסר חלק מצוה דהיינו התקיעה אשר בזה הוי המשמיע שלוחו, על כן צריך לכונן שיהיה שלוחו להוציא. והך ברייתא דסבירא ליה שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לעצמו, סבירא ליה דמצות שופר היא רק בשמיעה ואין שום מצוה בתקיעה, לכן כשמכין השומע לשמוע יצא, דאין צריכין כלל להשמיע שיהיה שלוחו עיי"כ. ומוכיח שם דמהסוגיא דהתם מבואר דרבא סבירא ליה דרק השמיעה לחוד היא המצוה עיי"ש.

ולפי זה שפיר מוכן שיסת רבא דאחד זה ואחד זה יצא, דמצות לאו ליהנות ניתנו, והגם דאיכא ביה גס הנאת הגוף שמתהנה מתקיעתו, מכל מקום הנאה זו היא מהתקיעה, והוא יוצא מצותו בהשמיעה. ולשיטתו התקיעה היא רק הכשר מצוה, והמצוה היא רק השמיעה. מה שאין כן רב יהודה סבירא ליה דלא יצא, ויתכן דגם הוא היה סובר דמצות לאו ליהנות ניתנו, אבל כאן איכא הנאת הגוף בהדיה, ואין להתיר משום מצות לאו ליהנות ניתנו. ואי דההנאה היא מהתקיעה ולא מהשמיעה,

דרוש ל'שבת שובה

קראוהו צהיטו קרוב, אלו עשרת ימים שצין ראש השנה ליום הכיפורים. וכבר עבר עלינו שלשה ימים שאנו יושבים רוב היום צצית המדרש, עטופים צתפלה ותחנונים. כמה הרהורים של תשובה עלה בלבו צמשך הימים הללו, להתצונן מה אנו מה חיינו, 'מה אנו' באיזה מצב אנו נמצאים, מה פעלנו צמשך ימי חיינו, ובאיזה דרגה אנו עומדים. 'ומה חיינו' מהו תכלית החיים שלנו, ולאיזה תפקיד צראנו ה'. אשר כל אחד מכיר כי אין ירידת האדם לעולם הזה, לאכול ולשתות ולצבור הון, ושוב יעוצו הכל לאחרים, ולא ישא אהו מאומה, כל צר שכל ישיג שלא יתכן שזהו תכלית צריאתו, לחיות חיים שאין צו תועלת, היום כאן ומחר בצקצר. ועל כרחק שהעולם הזה הוא רק צרוודור צפני העולם הצא, והתקן עצמך צפרודור כדי שתכנס לטרקלין (אצות ד-טו), אשר שם היא חיים נצחיים, כפי מה שקיגל עצמו צמצות ומעשים טובים, ולפומיה דעצידתא עבידן מטללתא, כל אחד יזכה לחופה לפי מעשיו. ואמרו (צצא צתרא עה.) ואש צחופה למה, אמר רצי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חצירו, אוי לה לאותה צושה אוי לה לאותה כלימה.

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המות ואת הרע וגו', וצחרת צחיים למען תחיה אתה וזרעך וגו' (דצרים ל-טו). ויש לדקדק שאמר וצחרת צחיים למען תחיה, איזה נתנת טעם הוא שיצחר צחיים כדי שיחיה, הא היינו הך. גם מה שהוסיף שיחיו גם זרעו, הא חיותם של זרעו הוא תלוי צמה שהם יצחרו, ואיך אמר למען תחיה אתה וזרעך. ועוד שהתחיל צשחים, נתתי לפניך את החיים ואת הטוב, וסיים צחדא וצחרת צחיים, ולא קאמר צחיים וצטוב.

וברשיי וצחרת צחיים, אני מורה לכם שתצחרו צחלק החיים, כאדם האומר לבנו צחר לך חלק יפה צנחלתי, ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו את זה צרור לך. ועל זה נאמר (תהלים טו-ה) ה' מנת חלקי ידי וכוסי אתה תומיך גורלי, הגחת ידי על גורל הטוב, לומר את זה קח לך ע"כ. ויש להצין כיון שגילה לנו שחלק אחד הוא מות ורע, ואנו יודעים כבר שזהו רע ומות, מה צורך יש להניח שוב ידו על חלק הטוב, שיש לצחור צסם חיים ולא צסם המות.

וצראה כי הנה הימים הללו חשובים מאד, דרשו ה' צהמנא

רחוקה הוא, לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה וגו', ולא מעבר לים הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד צפיק ובלבד לעשותו (דברים ל-יא), כי יתכן שיעלה על דעת האדם שגדרי התשובה הם רחוקים מערכו, ולפי מצבו אי אפשר לו להגיע אליו. אי אפשר לו לפרוש מאכילה ושחיה ושאר עניני הגשמיים לדור כמו בשמים שאין צה עניני העולם הזה, ועל זה אמר כי לא בשמים הוא, לא מבקשים ממך פרישות כמו מלאכי מעלה. וכן לא יחשוב כי רק במקום טהרה שלא נמצא צה שום טומאה, כמו צמי היס, שם יכולין להתקרב אל ה', ולא כאשר מוקף בצפיצה של טומאה, ועל זה אמר כי לא מעבר לים הוא. אלא קרוב אליך הדבר מאד, בכל מצב שאתה נמצא בו, צפיק ובלבד לעשותו, כאשר תהיה לך רצון אמיתי בלב תוכל להשיגו.

ושמעתי לספר על הרה"ק מסקולען ז"ל, שפעם אמר לו הרופא שלצורך בריאותו וחולשת לבו טוב לו שיאכל חיזה מאכל מפוקפק בכשרות. והשיב לו, הנה להלב יש שתי פעולות, חדא, שיעביר דם האדם לכל אבריו כראוי, וזוה יוכל לחיות. השנית, לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך, ולא לסור ממצות התורה לעולם. ואם לב האדם לא יוכל

ואף על פי כן יתכן מציאות שהאדם מכיר החולשות השונות שיש לו בעבודת קונו, ויודע לאמיתו כי הדרך שהוא הולך בו, והתנהגותו בדרכי החיים, לא טובים המה, ומכיר באמת שסופו יוליכנו למות. ומכל מקום תאות הגוף וכח פיתוי היצר גדול כל כך, שאי אפשר לו למנוע עצמו מלהמשיך בדרכו, שאובד שכלו בשעת מעשה. והוא דומה לאנשים שהורגלו באכילת סמים, אף שידע שסופו אבדון נפשו, קשה להם להנתק מזה. ועל דרך שאמרו חז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עזירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. ולכן גם אחר שמכיר שיש דרך החיים והטוב, ולעומת זה דרך של מות ורע, קשה עליו לשלוט על עצמו לבחור בדרך החיים. אבל באמת הקצ"ה מסייעו ומבקשו וצחרת בחיים, ונותן ידו עליו לבחור בו, כי אין הקצ"ה צא צטרוניא עם צריותיו (עבודה זרה ג.), ולא מביא את האדם לנסיון על דבר שאין צדו להתגבר עליו. ובכל מצב שהאדם עומד, אין לך דבר שעומד בפני הרצון, והקצ"ה מרים את ידו ומסייעו ומעמידו על חלק היפה, לומר את זה קח לך.

*

הבתוב אומר על מצות התשובה, כי המצוה הזאת אשר אנכי מנזך היום לא נפלתה הוא ממך ולא

שזועמו לשמור את התורה] ע"כ. והחודש הזה הוא זמן התצוננות כ"ד הוא עומד בקיום שזועמו, אשר יזוא יוס שיתצעו אותו על זה.

וְלִבָּן ניתנה לנו מנות תקיעת שופר, להתעורר לתשובה, עורו ישנים משינתכם, ואם יתקע שופר צעיר והעם לא יחרדו. אך לא די צמח שמתעורר להתחרט צמחשבה, כי הרי כל הרשעים מלאים חרטות. אלא שיעור התקיעה הוא 'שיאחזנו צידו', להוציא הדברים מן הכח אל הפועל, לעשות החלטות צפועל, מה ישתנה אלנו מהיום והלאה הלכה למעשה. ויראה לכאן ולכאן, שיתבונן על שני הדרכים שלפניו, את החיים ואת הטוב, וכנגדו את המות ואת הרע. וכמו כן יהיה לעמיד, וכמו שזכה רבי יוחנן בן זכאי, ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזה מוליכים אותי (ברכות כח:). וזהו שיעור התשובה של התקיעה, שיזכה לראות ולהתבונן בהשני דרכים שמכאן ומכאן. [וגם לא די שיראה רק על העבר, להתחרט על מעשיו, אלא לראות גם על העתיד, מה ישתנה אלנו אחר התשובה, לקבל על עצמו להצא ללכת בדרכי התורה. ושיעור התקיעה שיראה מכאן ולכאן, הן על העבר בהרהורי חרטה, והן על העתיד בקבלה על להצא].

לצנע הפעולה השניה, אין שום חשיבות צמח שפועל פעולתו הראשונה ע"כ. וזהו התשובה שמתבקשת מהאדם, תן לי לבך, ואז תהא קרוב אליך הדבר לעשותו, כי אין לך דבר שעומד בפני הרצון.

*

וְאִתָּא בגמרא (ראש השנה כו:): שיעור תקיעה, כדי שיאחזנו צידו ויראה לכאן ולכאן. ובפשוטו הכוונה שזהו שיעור אורך השופר, ולא שיעורו של התקיעה. אך הכתוב אומר (צמדבר כט-ה) וצחדש השביעי צאחד לחדש וגו', יוס תרועה יהיה לכם ע"כ. וצמדראש (ויק"ר כט-ט) רבי צרכיה היה קרי ליה ירחא דשזועמא, שצו נשצע הקצ"ה לאצרהם אצינו, הה"ד (בראשית כג-טו) ויאמר צי נשצעתי נאום ה', כי יען אשר עשית את הדבר הזה וגו', כי צרך אצרכך והרצה ארצה את זרעך וגו' ע"כ. אך יש צוה עוד רמז על השזועה שכל אחד מאתנו נשצע לה' ציוס ירידתו לעולם, וכמאמר (מדה ל:): כי לך תכרע כל צרך תשצע כל לשון (ישעיה מה-כג), זה יוס הלידה, שאינו יוצא עד שמשציעין אותו, תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה צעיינך כרשע וכו', שנאמר (מהלים כד-ד) נקי כפים וצר לצב אשר לא נשא לשוא נפשי [שקיים

*

והשמחה של מצוה עובר על גדותיו. וכמו האדם ששואף לאויר לנשימה כי זהו חיותו, כן הוא אללו מצות ה'. ומקיים כפשוטו מאמר הכתוב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (ויקרא יח-ה), שהוא מוצא חיות רק בקיום התורה ומצותיה. ועל דרך שכתב הרמב"ם (ה' רומח ז-א) כי חיי בעלי חכמה ומצוקשה בלא תלמוד תורה כמיתה חשוּבין ע"כ. ואדרבה לפי גודל הקישוי שעומד בנסיון, הוא מרגיש שמחה יתירה שזוכה לעבוד את קונו גם בדבר קשה.

וזדוּו שאמר הכתוב, ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המות ואת הרע, ועל דבר זה שלא לבחור צמות וצרע, אין אני צריך לעורר אותך, כי כולכם הנכם בעלי דעה המציינים שיש להתרחק גם מספק וחשש מיתה. אך מדעו שבדרך התורה יש גם כן שני דרכים, חדא, 'את הטוב', שמכיר כי יצר לב האדם רע, ואין טובה יותר לנפשו בעולם הזה ובעולם הבא מדרכי התורה. אך יש מדריגה יתירה יותר, 'את החיים', שהתורה נעשה חיותו, וכל שמחת החיים שלו הוא רק בהתורה, ואין גבול לשמחתו בכל מצוה שמודמן תחת ידו. ואם כי שניהם הם טובים, והם הולכים בדרכי ה', הקב"ה תומך גורלי ואומר ובחרת 'בחיים', שיהא זה חיותך, ולא תבחר רק בהטוב אלא בהחיים.

אך גם באלו המכירים בטובה של דרכי התורה, אשר דרכיה דרכי נועם, וצראתי יצר הרע צראתי לו תורה תבלין, ומשיגין את האמת שאי אפשר לחיות חיים מתוקנים בעולם הזה בלי תורה, ומכל שכן שאין זוכין לחיי עולם הבא בלי תורה, מכל מקום יש בזה שני סוגים, חדא, אשר שמירת התורה אללם הוא מיראת העונש ומאהבת השכר, אין רוצים בצער העונש של גיהנם וכו', ומתארים לתענוג העולם הבא, ולכן הם מקיימים כל מצות ה', ושומרים עצמם גם מעבירה קלה, אך עושים כל זה מההכרח, שכפה ה' עלינו ההר כגיגית, וחסר מהם השמחה של גודל הזכות שיש בעשיית רצון קונם מלך מלכי המלכים. והוא על דרך חולה, שעבור חוליו נצטוו מהרופא שצריך להתנהג באיזה דרך לצורך חיותו, ועושה הכל כמצווה עליו, אבל בעצם אין לו בהם חפץ, והלואי שלא היה נצרך לכל זה.

אמנם יש דרך שני, שמכיר גדולת המלך, הוא אבינו הוא מלכנו, ומשיג גודל הזכות שניתן לנו לעמוד ולשרתו ולעשות רצונו, וכל מצוה שזה אללו כהון רב, ולא ייעף ולא ייגע בעשייתו, כי יפה לו שעה בתשובה ומעשים טובים מכל חיי עולם,

נותן לו אפילו רק ממה דולאר על כל דקה שיעסוק בה, ומכל שכן כשמזיע לו אלף דולאר, לא היה לו צוה שום טירחא וסבל, והיה ממתין ומנפה שיאריך יותר המשך קיומה עוד ועוד, והיה עושהו בחשק וחסף לב, על אמת כמה וכמה כאשר מתן שכרה של מצוה היא אין סוף, ויפה שעה קורת רוח בעולם הצא מכל חיי העולם הזה, עד כמה יש לעשותה בשמחה. ועל זה אמר הכתוב (משלי 3-7) אם תצטנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תצין יראת ה', ודעת אלקים תמלא.

ולעובות זה אם צנו רואה איך שהתפלה הוא עליו לעול, והוא מהמאחרים לצוא לציית הכנסת וממהרין ללאת, ומחכה כבר שתסתיים. ובשבת אין לו פנאי להמתין עד שיתפללו מוסף כראוי, אלא צורח חוצה כדי לגמור צמנין התפלה באיזה דקות קודם. ובמוצאי שבת ממתין בכליון עינים ללאת השבת, כדי שיוכל לעסוק בעניי חולין שלו, וכן בשאר המצות, מהו המעסקעדי"ש שמוסר צוה לבניו אחריו, כי מצות ה' הם עול בלתי נשוא.

במודה אהבת תורה היא מכניס צורעו, כאשר הם רואים בעיניהם איך שהאב מנצל כל השעות הפנויות לתורה. וגם כאשר הוא טרוד כל היום על פרנסתו הוא קובע עצמו לתורה,

*

ואמר בטעמו, למען תחיה אמת וזרעך, כי המקיים כל התורה כולה, אצל זהו רק מההכרח, לא יעשה זאת רושם כל כך על זרעו להמשיך צדרכי אבותם. ורק מי שרואה בצית שמחה של מצוה, איך שאציו מוצא חיותו רק צדרכי התורה, ומקיים שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, הרי זה משאיר רושם עו על צניו להחשיב כל מצוה. ולכן ובחרת בחיים, שמצות ה' יהיה חיותך, למען תחיה אמת וזרעך יחד, שאז גם הם יצחרו בהחיים.

באשר הילדים רואים השמחה של ההכנה למצוה, איך עומד ומנפה כבר לכניסת המצוה, והוא שמח צוה כעל כל הון, זה עושה רושם הרבה יותר מדיבורו. הוא משתף את ילדיו בקניית האתרוג, בעשיית הסוכה וגויה, בשאיבת מים שלנו ואפיית המצות, שיוכלו לראות השמחה של מצוה, בהגיעה והעמל עד שיוכל לקיימה צפועל. ועל זה נאמר (דברים 10-11) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מפני שכאשר חסר השמחה של מצוה לא יושפעו הדורות אחריו ללכת צדרכי ה', ולא יהיה לו צרא מזכה אבא. — ויציר לעצמו בכל מצוה שעולה לו בקישוי, הלא אם אחד היה

בגבורות שמונים, ואחר כך צמתים חפשי, הם רוצים לזכות לעבוד את קונס תמיד, בהעמדת לגיון של מלך, צנים וצני צנים עוסקים בתורה ובמצוות, וזהו אללם כל תכליתם בהצנים. ולכן אם ח"ו הבן לא מתנהג כן, אז חפלים הם יותר בהעדר הבן מלהיות לו בן מציט (אור החיים הק' בראשית מו-ל).

ובדרשות חתם סופר (ל"ך אלול דרוש יד ח"צ שס"ה): פירש, ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים (שם א-ב), דהוי ליה למימר ולחנה אין לה ולד. אך מבואר ברמב"ן (דברים לב-ה) שחת לו לא צניו, דצנים שאינם מהוגנים יתואר בשם 'לא צנים', וצני פנינה לא הלכו בדרכי ה', שהרי המיתם ה' כולם ורק שני צנים נותרו (שוח"ט שמואל א'). וזהו ויהי לפנינה ילדים, ואותן הילדים לגבי חנה נחשבים לאין ילדים, כי לא הלכו בדרכי ה' ע"ש.

וע"כ כן אמר הכתוב על חנה, והיא מרת נפש ותתפלל 'עלי ה', לא התפללה על ילדים ללורך תענוגה וטובתה, אלא עבור כבוד ה', שתזכה להעמיד בן שימשיך ללכת בדרכי ה'. ואמרה בתפלתה, ונתתה לאמתך זרע אנשים, (וברש"י אנשים, נדיקים, חשודים), ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא כדי לשמש אותי בזקנותי. והוסיפה לנדור,

ללמוד ולעמוד לצחינות, כמה זה מחייב את צניו שאין להם טירדות שיתמידו בלימודם.

*

קרינו (בהפטורת ראש השנה) אין הכתוב מספרת על חנה אשת חלקנה שלא היה לה ילדים, והיא מרת נפש ותתפלל על ה' וזכה תזכה. ותדר נדר ותאמר, ה' לצא-ת-אם ראה תראה צעני אמתך וזכרתני, ולא תשכח את אמתך, ונתתה לאמתך זרע אנשים, ונתתיו לה' כל ימי חייו, ומורה לא יעלה על ראשו (שמואל א ח"א).

וגראה, כי הנה צני אדם מתאזים לצנים, ויש לזה שתי סיבות, חדא כי הצנים מציאים בהצית שמחת החיים, והוא תענוג שמוטבע בטבע האדם. וגם אמרו חז"ל (כמוצות סד). דהגם דאשה לא מפקדת צפריה ורביה, יש לה טענה, דאמרה צעינא חוטרא לידא ומרה לקצורה [רוצה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו, וציוס מותי יקצרני] ע"ש. ודבר זה הוא בטבע גם בגויי הארץ. אמנם אלל צני ישראל עובדי ה' יש לזה סיבה אחרת, הם רוצים להרבות כבוד שמים, להרבות ריעים למקום. כי עבודת האדם לקונו בעצמו הוא גבולי, ימי שנותינו בהם שצעים שנה ואם

לא היתה שכורה כלל, ואם כן הגם שבעיני עלי היתה עליה סימני שכרות, מכל מקום היתה רק צמדה מועטת, ששתתה בצעודת היום קצת יין יותר, ולמה הוכיחה.

וַנְרֹאֶה כי עלי רצה ללמדה פרק בחינוך צנה, שבישרה עלי שתפלתה נתקבלה, ואלקי ישראל יתן שלתך אשר שאלת מעמו (רש"י סו). והיינו כי חינוך הצנים מתחלת בהנהגת האצות, וצמה שאין הם ענמם נוהרים לנהוג כן, גם אם עושין זאת צדק היתר, מכל מקום לא יוכלו להשפיע ענין זה בצנייהם. כי הגם שהם עושים זאת בהיתר, מכל מקום חקר דוגמא חי להילד בהנהגה זו. והנה חנה בתפלתה רק שפתותיה נעות וקולה לא ישמע, אבל עלי שומר את פיה להכיר מתנועות שפתותיה הדיבורים שיוצאת מפיה, ושמע שהיא מתפללת על צנים נדיקים, וקידשה את צנה בצדושת נזיר שלא יאכל ענבים ולא ישתה יין. אמר לה עלי, לשכורה אי אפשר לחנך צן נזיר, הגם שאת שותית בהיתר שהרי אינך מזירה, מכל מקום חינוך אינו עוזר ופועל באופן כזה, האם יושבת על כלכלה של ענבים ואוכלת, וכוס יין לפנייה ושותית, ואומרת לצנה, שמואל, אתה נזיר לא תשתה. אם את רוצית לגדל צן נזיר הסירי את יינך מעליך, ורק אז תוכל לחנך אותו כהוגן. ועל זה השיבה כי

ומורה לא יעלה על ראשו, וצמשה (נזיר סו). נזיר היה שמואל כדברי רבי נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו, נאמר בשמשון (שופטים יג-ה) ומורה, ונאמר בשמואל ומורה, מה מורה האמור בשמשון נזיר, אף מורה האמורה בשמואל נזיר ע"כ. ויתכן לומר בטעם שקיבלה נזירות על צנה, שהתצוננה חנה באשת מנוח שהיתה עקרה ולא ילדה, וצא אליה מלאך ה' ובישר אותה שתלד צן, אך נזיר אלקים יהיה הנער מן הצטן, הרי שקבלת נזירות על הצן סגולה שתלד, על כן גם היא נדרה מעצמה ומורה לא יעלה על ראשו, שיהא צנה נזיר ה'. וכן עשתה כאשר נולד צנה, שהקדישה אותו לתורה ועבודת ה', ויצאהו בית ה' שילה, וכל הימים אשר היה הוא שאל לה, ונתגדל להיות שמואל הנביא.

וַאמֹר הכתוב שוב, והיה כי הרצתה להתפלל לפני ה' ועלי שומר את פיה. וחנה היא מדברת על לבה, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, ויחשבה עלי לשכורה. ויאמר אליה עלי, עד מתי תשתכרין, הסירי את יינך מעליך. ותען חנה ותאמר, לא אדוני, אשה קשת רוח אנכי, ויין ושכר לא שתיתי, ואשפוך את נפשי לפני ה' (שם א-ב). ויש להצין וכי עלי הכהן היה מוכיח לכל הנשים השותים יין, עד מתי תשתכרין. ומה גם שבאמת

של איסור שנמחדשו בדור האחרון, היה הכלי הזה מיוחד לאיסור, וזקל היו יכולים לפרוש ממנו. ונקח לדוגמה טלצויה, אשר איסורו היה מוזן לכל, כלי שרואים בו מה שאין ישראל רשאי, ואפשר לחיות בלא זה, ולכן כאשר הסבירו גדולי ישראל האיסור שבו, פראו ממנו כל מי שהיה בו רק זיק של יראת ה'. לא כן הכלים הללו, שלפי המצב יש הרבה שזריכין להם לצורך פרנסתם, שאי אפשר לאקדם כליל, והרבה משתמשים בו בהוראת היתר, על כן הפיתוי להשתמש בו היא נסיון גדול גם למי שאפשר לו בלא זה, כי הנוחיות עצום.

אך יש להזהיר, כי צלי פילטער אין שום היתר גם לצורך פרנסה, וחז"ל (בבא בתרא נ:): הגדירו לקראו בשם רשע, וזה איסור גמור הן לאיש והן לאשה, הן בצית והן במקום העבודה. וכן החצרות של הוואטס-אפ לקבל כל סוגי חדשות, יש בזה איסור של לשון הרע ורכילות וביזוי תלמידי חכמים וניבול פה, עד דברים של מינות וכפירה, כאשר יעיד על זה כל אחד בעצמו. אמנם גם מי שנכרך לו לצורך פרנסתו, מכל מקום יש לו לחוס על בניו שלמדים מהתנהגותו, ודבר קל בהאצות מציאה לבניו חמורות. ויש להדר להיות לו סעלפאן פשוט לצורך השתמשותו בצית, והסמארט פאן תהא מיוחד רק לצורך

אין היא שותית, אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי, ואשפוך את נפשי לפני ה', שאגדל את הבן רק שיהא עבד נאמן לה'.

ולכן גם גבי מנות, שאמר לה מלאך ה' שהילד יהא נזיר, אסר זאת גם להאם, ועתה אל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טומאה, כי נזיר אלקים יהיה הנער (שופטים יג-ט), כי האם צריכה להיות דוגמא לבן, כדי שיוכל לעמוד בו. ובמשך חכמה (הפטורה פרשת נשא) כתב, דיתכן מה שאמר המלאך, כל אשר צויתה תשמור (יג-ד), פירוש שתשמור גם מנות, שלא ישתה יין ושכר, דנוכח זכר כנסתר נקבה ע"כ. והיינו ששניהם יתנהגו כנזירים, ואז גם הילד יתגדל על דרך זה, ויפעלו מעשיהם עליו. (ועיין שמן ראש ח"ט במדבר לו).

ודוא מוסר השכל, כי מה שהאצות רואים לראות איזה הנהגה אצל הבנים, הם צריכין להיות הדוגמא לזה. אי אפשר לומר לבן, אני יכול לילך בכל מקום, אני יכול להשתמש בכלי טוכנולוגיא, אני מצובר, אני יש לי היתר, ואתה אסור והשמר והזהר מזה.

הבאים הטוכנולגים שהם נסיונות הדור הזה, נסיון עצום אשר לא היתה כמוהו עוד, כי צשאר הכלים

העליון ונשכר אלל בעל הצית אחד
 צדרוס שלש שנים, ערב יוס הכפורים
 אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את
 חשתי וצני, אמר לו אין לי מעות.
 אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי.
 תן לי קרקע אין לי, תן לי צהמה
 אין לי, תן לי כרים וכסתות אין לי.
 הפשיל כליו לאחוריו והלך לציתו בפחי
 נפש. לאחר הרגל נטל בעל הצית
 שכרו צידו, ועמו משוי שלשה חמורים
 אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד
 של מיני מגדים, והלך לו לציתו. אחר
 שאכלו ושמו נתן לו שכרו, אמר לו
 בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרת
 אין לי מעות צמה חשדתי, אמרתי
 שמה פרקמטיא צול נודמנה לך
 ולקחת צהן. ובשעה שאמרת לי תן לי
 צהמה ואמרת אין לי צהמה צמה
 חשדתי, אמרתי שמה מושכרת ציד
 אחרים. בשעה שאמרת לי תן לי
 קרקע ואמרת לך אין לי קרקע צמה
 חשדתי, אמרתי שמה מושכרת ציד
 אחרים היא. ובשעה שאמרת לך אין
 לי פירות צמה חשדתי, אמרתי שמה
 אינן מעושרות. ובשעה שאמרת לך
 אין לי כרים וכסתות צמה חשדתי,
 אמרתי שמה הקדיש כל נכסיו לשמים.
 אמר ליה העבודה כך היה, הדרתי כל
 נכסי בשביל הורקנוס צני שלא עסק
 בתורה, וכשבאתי אלל חצירי צדרוס
 התירו לי כל גרני, ואתה כשם שדנתני
 לזכות המקום ידין אותך לזכות ע"כ.
 הרי לנו עד כמה מוטל חיוב על

פרנסתו. שאם אין האב דוגמא חי
 לצניו צהתנהגותו אי אפשר לו להשפיע
 צזה על צני ציתו.

*

והכתוב מספרת על חנה, וכעסותה
 צרתה גם כעס צעצור
 הרעימה כי סגר ה' צעד רחמה. וכן
 יעשה שנה צשנה מדי עלותה צצית ה'
 כן תכעסנה (שם א-ו). וצרש"י גם
 כעס, כעס אחר כעס, תמיד, לכך
 נאמר 'גם כעס', היתה אומרת לה,
 כלום קנית היום מעפורת לצנך גדול,
 או חלוק לצנך קטן. צעצור הרעימה,
 שתתאוון. ורבותינו אמרו (צבא צתרא
 טו). צעצור הרעימה, שתתפלל, ולשם
 שמים נתכוונה ע"כ. ואכתי פליאה
 להצין, הלא כל עקרה מרת נפש, ואין
 מן האורך לעוררה שתתפלל על צנים.
 ונראה כי צמדה שאדם מודד מודדין
 לו (סוטה ט), ההנהגה למעלה עם
 האדם הוא כפי הנהגתו. ואופן הדין
 למעלה שונה צין אחד לצצירו, וה'
 ללך (תהלים קכא-ה), הקצ"ה הוא ללו
 של האדם, והאדם צמעשיו למטה
 פועל על עצמו אופן הדין מלמעלה.

ובבר ציארנו צמקום אחר (עיין שמן
 ראש א-ח השלם ויקרא תמת). מה
 שאמרו חז"ל (שבת קכו): תנו רבנן הדין
 חצירו לכף זכות דנין אותו לזכות,
 ומעשה צאדם אחד שירד מגליל

האדם למשכוני נפשיה לדון לכף זכות
גם באופן רחוק ונדיר.

ובפירוש הר"ף (בעין יעקב) הקשה
לאכתי מנא לן ממעשה זו
שהדן לכף זכות דנין אותו לזכות,
שהגם שאדם ההוא התפלל עליו כן,
מנא לן דנתקבלה תפלתו ודנוהו
משמים לכף זכות. ואם תמנא לומר
שכן היה, עדיין יש לומר שמא במקום
תפלה שאני, אבל כשאין מתפלל עליו,
אף על פי שדן לכף זכות, אפשר שלא
ידינוהו לכף זכות ע"ש. ויש לומר כי
באמת יפלא על הצעל הבית ההוא,
איך עשה כן לשלח את שכירו שעבד
אלו שלש שנים בימים ריקניות, ולא
להתנצל ולהצטדק אף במלה אחת על
מה שאינו יכול לשלם לו כעת, אלא
לומר לו פשוט אין לי, ולא להודיעו
סיבת הדבר. אך הצעל הבית הכיר
את שכירו שהוא צדיק שדין אותו
לכף זכות על מה שלא שילם לו.
והגם שהלך הביתה בפחי נפש, לא על
הצעל הבית היה תרעומתו שהרי דן
אותו לכף זכות, אלא על מנצו שאין
לו כעת במה לזון את אשתו ובניו.
וזה שבאמת רצה הצעל הבית שיצטרך
לדון אותו לכף זכות, והדן את חבירו
לכף זכות דנין אותו לזכות מלמעלה,
וממילא יומשך לו שפע מן השמים
לזכותו. [ועיין בשאלות (פרשה מ)
שמעשה זו היה צרבי אליעזר בן
הורקנס, והשכיר היה רבי עקיבא

והגה אמרו (ראש השנה יז.) אמר
רצא כל המעביר על מדותיו
[שאינו מדקדק למדוד מדה למצעים
אותו, ומניח מדותיו והולך לו],
מעבירין לו על כל פשעיו [אין מדת
הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן
והולכת], שנאמר (שמות לד-ו) נושא עון
[מגביה כף מאזנים של עון] ועובר על
פשע, למי נושא עון למי שעובר על
פשע. רב הונא צריה דרב יהושע
חלש, על רב פפא לשילי ציה, חזייה
דחליש ליה עלמא, אמר להו צביתו
ליה זוודתא [הכינו לו גדה לדרך, מה
היא צידת המתים, תכריכין], לסוף
איתפח [נתרפא], הוה מיכסיף רב
פפא למיחזייה. אמרו ליה מאי חזית,
אמר להו אין הכי הוה [מיתה נקנסה
עלי], ואמר להו הקדוש צרוך הוא
הואיל ולא מוקים במיליה [אינו
מעמיד על מדותיו] לא תקומו בהדיה
[לא תדקדקו אחרייו], שנאמר נושא
עון ועובר על פשע, למי נושא עון
לעובר פשע ע"כ. והיינו גם כן
שהקב"ה מתנהג עם האדם כפי
מדתו, וכיון שהוא מוותר לאחרים
מוותרין גם לו.

והגה חנה היתה מופלגת בצדקתה,
שהרי היתה אחת משבע
הנביאות שבישראל (מגילה יד.), ופינייה

ורעיו, אי היה מתנהג עמם לפנים משורת הדין או לא, וזוה המשפט אין הקצ"ה מתנהג עמו לפנים משורת הדין אלא במשפט נדק, ואז אם על פי משפט נדק יאל דינו שהוא מאותן האנשים שעוזרים על פשע ומעבירין על מדותיו, אז אחר כך כשהקצ"ה יושב צדין עליו בעסקי תורה ומצות מה שציו לצין המקום, הוא נוהג עמו בחסד לפנים משורת הדין. והיינו בתחלה נדיק ה' בכל דרכיו דייקא, שהמה צין אדם לחצירו שזה נקרא תמים בדרכיו, ואחר כך חסיד בכל מעשיו, במעשי המצות ע"כ.

ויעל כן אמר הכתוב, נדק ומשפט מכון כסאך, לפעמים ה' מכונן כסאו להתנהג בצדקה, לפנים משורת הדין, ולפעמים מכונן כסא משפט, ואין רחמים צדין. וזה תלוי כפי הנהגת האדם, שאם הוא מתנהג עם חצרו ורעיו בחסד של אמת גם לפנים משורת הדין, אז יתנהג עמו ה' כן גם צדינו. וזהו שאמר חסד ואמת יקדמו פניך, מתחלה מקדים ה' לראות החסד של האדם אם הוא אמת שעושה יותר מן הדין, ועל פי זה כונן כסאו אם תהא גם כן בצדקה או במשפט.

וזדהו מוסר השכל על הימים הללו שכל אחד זקוק לרחמי שמים לנצח זכאי צדינו, ומי יאמר זכיתי לצי,

ידעה מדותיה הטובות שהיא עוצרת על מדותיה. לכן כאשר ראתה כי מחמת סיבה מדת הדין מתוחה עליה שאין לה ילדים, עשתה תחבולה לטובתה, שציערה אותה, שדרכי בני אדם היא צמצם כזה לכעוס ולהטיח דברים, והיא תהא עוצרת על מדתה, וזוה יתעוררו רחמי שמים עליה, שלא יתנהגו עמה כפי שורת הדין, אלא יעברו למעלה על מדת הדין, ותפקד בצדק ישועה ורחמים. וזהו וכעסתה נרתה גם כעס, צעזור הרעימה, שתרעים על פנינה שמדברת כן, והיא בודאי תעבור על מדותיה, וממילא גם מן השמים יעברו על המדה, ותפקד צנינים. וכאשר הגיע קודם ראש השנה, זמן הדין וזמן פקידת העקריות, הרעימה אותה עוד יותר, ולשם שמים נתכוונה שעל ידי זה תפקד לטובה.

ובזה נראה לזאר מה שאמר הכתוב (תהלים פט-טו) נדק ומשפט מכון כסאך, חסד ואמת יקדמו פניך, דהנה בגמרא (שם יז:) רב הונא רמי, כתיב (שם קמה-יז) נדיק ה' בכל דרכיו, וכתיב וחסיד בכל מעשיו, אלא בתחלה נדיק [במשפט אמת], ולצסוף חסיד [נכנס לפנים מן השורה] ע"כ. וציאר בדרשות חתם סופר (לז"ך אלול דרוש ג' ה"ב ש"ז), כי הנה המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, והשתא אומר אני, בתחלת דינו של הקצ"ה יושב צדין עליו איך התנהג עם חצרו

ויתן ה' שמהא השנה הבאה עלינו,
שנה טובה ומתוקה, בשפע של
בני חיי ומזוני רויחי. ומן השמים
ידונו אותנו לכף זכות, להתברך בכל
מילי דמיטב. ולגלל את ימי חיינו
לתורתו ועבודתו ית"ש, להכיר תכלית
החיים. וימלא ה' משאלות לבנו
לטובה, עדי נוכה לראות בישועתן של
ישראל צביאת בן דוד צמהרה דידן.

על כן מן הראוי שיקדר לעמנו
הסבוכים שיש לו עם אחרים, אשר
עצירות צין אדם לחצירו, בלאו הכי
אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה
את חצירו, ויאל חוץ מגדרו, ולא
לעמוד על מדותיו, ואז מדה כנגד
מדה, גם בהמשפט למעלה כנגדו
ידונו אותו בחסד, לפני משורת הדין,
ונוכה לשנה טובה ומבורכת.

של"ם האזינו (שבת שובה) תשע"ח לפ"ק

א ח-ח) לשמוע אל הרנה ואל התפלה
ע"כ.

ובפשוטו הענין הוא, כי מדרך בני
אדם כאשר נכרך לאיזה
דבר שרצים יכולים להושיעו, אז
כשמבקש טובה זו מחצירו, לא יבקש
אותה כל כך בתחנונים ובעומק הלב,
שהרי אם חצירו לא יתן אותה לו,
הרי יוכל לקבל זאת גם מאחרים. ואם
הוא דבר גדול שרק יחידים יכולים
להמציאו לו, אז יבקש הדבר כבר
ביותר אומץ, כי הדבר תלוי בו ביותר.
אבל אם הוא דבר שרק אחד לבדו
יוכל לחוננו, אז יסדר דבריו באופן
היותר מועיל, ויבקש בתחנונים מעומק
הלב, כי כל בטחונו הוא רק עליו.
ועל דרך זה הוא בתפלה, מי שחושב

דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו
קרוב (ישעיה נה-ו). ודרשו
חז"ל (ראש השנה יח.) אלו עשרה ימים
שבין ראש השנה ליום הכיפורים. הנה
בכל תפלה אנו מקדימים תחלה שצחו
של מקום, ואומרים פסוקי דזמרה,
וברכות קריאת שמע בסיפור עבודת
מלאכי מעלה, ורק אחר זה עומדים
בתפלת י"ח. ובהימים הללו מרבים עוד
ביתר שאת פיוטים רבות של שצחו של
מקום. וכן אמרו חז"ל (ברכות לב.)
דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם
שצחו של מקום ואחר כך יתפלל, מנא
לן ממשנה רבינו, דכתיב (דברים ג-כג)
ואתחנן אל ה' צעת ההוא, ה' אלוקים
אתה החילות להראות את עזדך וגו'.
וכתיב צתריה אעברה נא ואראה ע"ש.
וכן מצינו בתפלת שלמה המלך (מלכים

קלסו את המלך במספר קטן של מטבעות משהיה לו, אלא קלסוהו במין אחר לגמרי של מטבע, תחת זהב קלסוהו בכסף. וכמו כן כל שבח בני אדם אינו אלא מתאים להשגה המוגבלת של האדם, ובהכרח יש צו חסרון לא רק בכמות השבח ובגודלו, אלא גם בכוון השבח ובאיכותו ע"כ. (הוצא גם צריטצ"א).

אך אכתי צריך ציבור, דמכל מקום על משה רבינו גופיה קשיא, שאמר הא-ל הגדול הגבור והנורא, ולא חשש דמחזי דסיימתינהו לכולהי שבתי דמארך. ונראה דאיתא בגמרא (עירובין יח:) מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו, וכולו שלא בפניו, מקצת שבחו בפניו דכתיב (בראשית ז-א) כי אותך ראיתי לדיק לפני בדור הזה, וכלו שלא בפניו דכתיב (שם ו-ט) נח איש לדיק תמים היה בדורותיו ע"כ. [והגאון רבי עקיבא איגר ז"ל בהספדו על הגר"א ז"ל אמר, דלכאורה כשמספידין אדם גדול, יש לחוש שממעטין בשבחו. אמנם חז"ל אמרו (שבת קנג.) דאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת, אחים בהספידא דהתם קאימנא [בשעת ההספד, ואשמע איך תתחמם] ע"ש. הרי דנשמת הנפטר מנזיה שם בשעת ההספד, ואם כן בפניו אומרים רק מקצת שבחו, ואין חשש למיעוט השבח בהספד].

שגם כמו ועומם ידו יוכל להושיע, ובידו לפעול בעצמו או להשתדל אצל אחרים, אז התפלה אינה מעומק הלב כראוי. אבל המכיר שהכל הוא רק מה', ובלתך אין להושיע, ואין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה. ואם לא יפעול בקשתו מאת ה', אין כל צריה שיוכל להמציאו הדבר, אז בקשתו הוא ברחמים ותחנונים כראוי. ולכן אנו מרבים בתפלה בשבחו של מקום, כדי לתקוק בעצמותינו גודל כבודו, אשר הכל הוא רק ממנו והשגחתו הפרטית, ואז תהא תפלתו תחנונים לפני המקום.

*

והנה איתא בגמרא (ברכות לג:) ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא, אמר הא-ל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד. המתין לו עד דסיים, כי סיים אמר ליה, סיימתינהו לכולהו שבתי דמרך, למה לי כולי האי, אן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמרינהו משה רבינו צאורייתא, ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה, לא הוינן יכולין למימר להו, ואת אמרת כולי האי ואולת. משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב, והיו מקלסין אותו בשל כסף, והלא גנאי הוא לו ע"כ. וציאר במורה נבוכים (ח"א נט) כי האנשים הללו לא

חז"ל, נראה כאילו סיימתינהו לכולהו שצחי. לא כן הימים הללו צין ראש השנה ליום כיפורים, אשר הנציח אומר, קראוהו צהימתו קרוצ, והוי כעומדים לפניו, על כן גם כאשר נאריך שצחו, הרי זה רק מקצת שצחו, ושפיר יכולים להאריך צהם ציתר שאת.

*

ובדרשות חתם סופר (ו"ך אלול דרוש ג' ח"צ שנו). כתב להעיר, צמה דאיתא צוהר הק' (ח"ג יח.), והזכירו כל האחרונים והמקובלים (מ"א סימן תקפא סק"ט צסם השליה מסכת ראש השנה נר מצוה נג:), צשליה ימים קודם ראש השנה מחוייבים צעלי תפלות והתוקעים, ומה גם המקריא התקיעות, להתצודד ולפרוש עצמם מכל מותרי העולם הזה, כדי שיכוונו לצם צבוא יום הגדול והנורא, וידעו לפני מי יעצרו [וצדורות האחרונים שלא נמצא שליח צבור הגון, ואנשי אמנה אצדו, כל אחד ישא צעד עצמו רנה ותפלה, ויתצודד עצמו שלשה ימים אלן]. וקשה שלא מצינו כן שהפרישו כהן העוצד העצודה צצית המקדש. ואפילו כהן גדול ציום הכיפורים לא הופרש אלף משום טומאה (יומא ו.), אכל לא משום פרישות והתצודדות, ואמאי, וכי לא היתה עצודת צית המקדש לפני

ובפתח עינים (שס) כתב דכן הוא גם לגבי הקצ"ה, דאיתא צמדש (צ"ר לצ-ג) רצי אליעזר צנו של רצי יוסי הגלילי אומר, מצינו שאומרים מקצת שצחו של מי שאמר והיה העולם צפניו, שנאמר (תהלים סו-ג) אמרו לאלקים מה נורא מעשיך, ושלא צפניו אומר (שס קו-א) הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ע"כ. והנה לאו כל אדם זוכה לעמוד אלל ה' כציכול צתפלתו, שהרי גצה עינים ורחצ לצב אוחו לא אוכל, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיני (שס קא-ז), על כן כיון שלא צפניו אומרים כל שצחו, אם כן כשמפרט שצחו נראה כאילו סיימתינהו כולהי שצחי דמריך. לא כן משה שזכה להיות תמיד צמחימתו של מקום, ופנים אל פנים אדבר צו (צמדצ לג-יא), על כן היה משה תמיד לפניו, ולפניו אומרים רק מקצת שצחו, על כן לא היה אללו חשש דסיימתינהו לכולהו שצחי, שהרי צפניו אין אומרים אלף מקצת. ושפיר אמר הא-ל הגדול הגבור והנורא, וגם אכן אמריין זאת רק משום דאמרינהו משה רצינו צאורייתא.

ובצרתה מוצן טעמא דמאריכין צימים אלו שצחו של מקום יותר משאר הימים, כי צהיית שיתכן שאין אנו זוכין להיות לפניו, ושלא לפניו רשאים לומר כולהו שצחי, על כן צאריכת שצח נוסף על מה שתיקנו

לכן משציעו אף במאכל פחות, אבל שמייעה ורואה אין טבעם להשציע, רק שימשו במקום המאכל שיהא כאילו אוכל, ולזה נריך דבר נפלא שיסנה את טבעו. סימן לדבר, ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו (שמות כד-יא), רצה לומר שראיה זו השציעו.

והצב כל המנות כולם המה תועלת לנו בטבע, אף שאין לנו יודעים כיצד התועלת, אלקים הצין דרכה והוא ידע את מקומה, ונמצא העושה המצוה בפועל הוא צנקל שיעשה התיקון והיחוד שראויים להיות על ידי מצוה זו, אף בעשיה כפשוטו, אמר ונעשה רצונו, אף צלי כוננת סודות נסתרים, ואף אם אין כאן הטרה והקדושה הגדולה והיראה והאהבה הראויה, מה שאין כן כשאין עושין המצוה בפועל רק דוגמא במקומו, שזה אין טבע התיקון, נריך להיות בטרה וקדושה נפלאה וכוונה זכה שיעלה כאילו נעשה בפועל.

ולבן צפרשת פנחס דכתיב יום תרועה, דאיירי שחל צחול, אמר מקרא קודש יהיה לכם צוה שכל מלאכת עבודה לא תעשו, כמו שנאמר בשאר יום טוב, אבל צפרשה זו דאיירי שחל להיות בשבת, כמו דאיתא בגמרא (ראש השנה כט:), וכדכתיב שבתון דהיינו שיהיה בשבת זכרון תרועה, על כן לא הוצרך לומר מקרא קודש לענין

ולפנים חשונה כמו ניב שפתים בתפלה שלנו במקדש מעט ע"ש.

וגראה עוד צביאור הדברים, על פי מה שכתוב צישמת משה (פי' אמור כט:): לפרש הפסוק צחודש השציעי צאחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש וגו' (ויקרא כג-כד), וצפרשת פנחס (צמדזר כט-א) נאמר, וצחודש השציעי צאחד לחודש וגו', כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם, ולא כתיב מקרא קודש אחר יום תרועה. וכתיב על דרך משל, מי שהוא רעב ואוכל, הוא משציע הרעבון בכל מאכל אף בהפחות והגרוע שבמאכלים, ואף בלחם יבש. ואם ירצה להשציע הרעבון שלא על ידי אוכל כגון על ידי שמייעה או ראייה, לא יתכן על ידי שמייעת או ראיית דברים המצויים, רק אם ישמע דבר נפלא הפלא ופלא שמתענג צו מאד, ואזי שוכח רעבונו ומשציעו זמן מה, כגון צשמייעת קול זמר שלא נשמע כמוהו צפה או צכלי, או מעשה נפלא שמתענג השומע, או דבר חכמה נפלאה להאזהב חכמה, וכן צראיית איזה דבר נפלא, והוא דבר מוחש אין להכחיש.

ולדבין למה זה, שהמאכל ישציעו אף צפחות, וזה דוקא צדבר נפלא, דעת לצבון נקל, שהוא משום שהמאכל טבעו להשציע מאד התולדה

נריכין לפעול, שכך הטביע ה' צעולמו קגולת כל מנזה ומנזה, ולא היו נריכין לפרישה יחירה קודם קיומה. לא כן היום שאין לנו מקדש, ותפלות במקום תמידין תקנוס (ברכות כו:), על דרך ונשלמה פריס שפתינו (הושע יד-ג). וכאשר צא יום הכיפורים אין לנו כהן צעבודתו, אלא אנו עורכין סדר העבודה צתפלה, ואנו מצקשים נחשב כג צאיתן, על כן נריך להיות זאת מקרא קודש, צקדושה וטהרה ופרישות, ולטוהר לצ נריכין פרישה שלשה ימים קודם, להתבודד עצמו צינו וצין קונו, שנוכל להעלות מענוג למעלה כאילו קיימו המנזה צפועל.

השציתה, כיון דצלאו הכי הוא שצת, אצל התורה מזהיר דמאחר דיהיה צשצת, ואז לא הוי רק זכרון תרועה ואינו צפועל, רק דוגמא לדבר, על כן נריך להיות מקרא קודש, דהיינו שיהיה הקריאה צפה קודש. וזה הוא התכת הכתוב, אימתי הוא זכרון תרועה, כשהוא מקרא קודש ע"כ. (ועיין שמן ראש לפסח ח"א ע"א).

ולצבן צומן שצית המקדש היה קיים, והכהנים היו עוצדים עצודת הקרבנות צפועל, והכהן גדול היה נכנס צעצמו לפני ולפנים לכפר, היה קיום המנזה פועלת למעלה מה שהיו

לפני כל נדרי תשע"ח לפ"ק

השם כולן תולין ומיתה ממרקת דכתיב (ישעיה כז-ד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון ע"ש. ואם כן איך אמר כי ציוס הזה יכפר עליכם 'מכל' חטאותיכם, הלא יש חטאים שיוס הכיפורים הוא רק תולה.

הצדקה אנו עומדים כעת צכניסת היום הגדול והגורא, השעות היקרות ציותר מכל ימי השנה. חז"ל (שבת י:) אמרו הנותן מתנה לחצירו נריך להודיעו, כדי שיכיר חשיבות המתנה. וה' אמר למשה מתנה טובה יש לי

כי ציוס הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז-ל). ויש להצין טעם אומרו 'לפני ה'', דנראה מיותר, דכמו שהחטא הוא לפני ה', כן היא הטהרה. גם להצין, הלא ידוע מאמרים (יומא פו.) שהיה רבי ישמעאל דורש ד' חילוקי כפרה, עבר אדם על עשה ושב, לא אז משם עד שמוחלין לו. עבר על לא תעשה, תשובה תולה ויוס הכפורים מכפר. עבר על כרייתות ומיתות צית דין, תשובה ויוס הכיפורים תולין ויסוריין ממרקין. חילול

הדליקו את הנר ע"כ. ופירש הרה"ק מוהר"ש מצעלוא ז"ע דזה רומז על ערב יום הכיפורים שנקרא בשם שבת שבתון (ויקרא טז-לא), וערב יום הכיפורים עם חשיכה מעוררין את האדם, עשרתם, כבר עברו העשרת ימי תשובה, שקרוז אז ה' לקוראיו לקבל את השנים אליו. ערבתם, כבר עבר הערב יום הכיפורים, ונטו כללי ערב. הדליקו את הנר, עומדים כבר בסופו, שהדליקו את הנרות של יום הכיפורים, ועדיין אנו עם חשיכה, שלא ניצלנו ההזדמנות היקרה שיכולין לקרב את עצמו לה' ע"ש. (הוצא בספר דברי יחזק בערות המהרש"ס).

ואמרו שם, אמר רבה בר רב הונא אף על גב דאמור רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר וכו', צריך למימריניהו בניחותא, כי היכי דליקצליניהו מיניה ע"כ. ויש לומר כי יתכן לומר שלשה דברים הללו בדרך תוכחה ותלונה על האדם, איך שאינו משים לב על חייו ועל חיי בני ביתו, ועובדים הימים היקרים הללו בלי תשובה. אך יש לאמרם באופן אחר גם בניחותא. עשרתם, הן הימים הללו כל אחד מאתנו עומד במצב יותר מרומם מכל השנה. ימי ראש השנה ושבת שובה, שלשה ימים רצופים בצית ה', ושוב יום תענית ביום גדליה, פרישות מעולם הזה, וכן שאר הימים היו מרצים בסליחות ואמירת תהלים

בצית גמי ושבת שמה, ואני מבקש ליחנה לישראל לך והודיעם. כי כל שבת היא תענוג אחד מששים לעולם הבא. ומעתה מכל שכן בשבת שבתון של יום הכיפורים, שהיא מתנה עוד יותר חשובה, שניתן לנו יום שנוכל לקדר בו כל החשובות שיש לה' עמנו ממשך כל ימי השנה, אשר חובותינו רבו מלמנות, והיום נוכל להתקרב אל ה', ולהתחיל דף חדש בחיינו, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, ומי מטהר אתכם אביכם שצשמים. כמה חשובה מתנה זו אללינו, שבתשובה כראוי צחרטה על העבר וקבלה על להבא נוכל לטהר עצמינו. והגם שכל השנה מועיל תשובה, מכל מקום יש סגולה מיוחדת לתשובה ביום הכיפורים. ושורה התשובה היא חרטה על העבר, להתחרט על כל מעשים רעים שעשו במשך השנה ולהתודות עליהם, ולקבל על עצמו על להבא להתנהג בדרך הישר. ואם מנצלים הזמן עכשיו להתקרב אל ה' ולשוב לפניו בתשובה שלימה, יש לנו הזדמנות שישליך ה' את כל חטאותינו למקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם.

*

במשנה (שבת לד.) שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה, עשרתם ערבתם

יאמר אדם מי מעיד צי, אצני ציתו של אדם וקורות ציתו של אדם מעידים צו שנאמר (חזקוק צ-יא) כי אצן מקיר תזעק (על מעשי האדם), וכפית מעץ יעננה ע"ש. כמה פעמים חושצ האדם, שיכול להסתיר את מעשיו, שעושה צננעה, ולא יתודע לשום אדם, אצל מה' אי אפשר להסתר, אם יסתר איש צמסתרים ואני לא אראנו, צכל מקום שהוא נמצא, יש שני עדים לצדו שיעידו על מעשיו, אצני ציתו וקורות ציתו. נחצונן איך יתמלא צושה וכלימה, כאשר הם יתחילו לספר מה שעשה צסתר צציתו או מקום עצודתו, הכל נרשם, ואפילו שיחה יתירה מגידין לו לאדם צשעת מיטה (מגינה ה:). ולכן אמר ופקדת נוך, תזכור תמיד על הנוה שלך, איך יעידו הם עליך צעת הדין, ואז לא תחטא. להתצונן דאי אפשר להסתר מה', אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, אתה חופצ מדרי כל צטן וצוחן כליות ולצ, [דער אייבערשטער זעהט דורך דעם מענטש ביז צום טיעפסטן פינטעלע אינווייניג, ער ווייסט אלע מחשבות וואס דער מענטש טראכט, מען קען זיך נישט באהאלטן פון אים], ואס יזכור זאת, אז לא יחטא.

*

והנה אמרו עוד (שם יב). חנניא אומר חייב אדם למשמש

ולדקה, ונתקיים צנו טעמו וראו כי טוב ה', כמה נעים הם השעות שיכולים לחזות צנועס ה' ולצקר צהיכלו. ערצתם, איך עומדים ציראת ה' צערצ יום הכיפורים. וכי לא כדאי לנו להמשיך עצודה זו גם על משך כל השנה. ויש להתעורר הדליקו את הנה, להצעיר ולהדליק האור של נר ה' נשמת אדם, לקבל על עצמינו להיות צבוק צה' גם כל השנה כולה.

ואמרו עוד שם, מנח הגי מילי שיש לומר הדליקו את הנה, אמר רצי יהושע צן לוי אמר קרא (איז ה-נד) וידעת כי שלום אהלך, ופקדת נוך ולא תחטא ע"כ. והיינו כי הדלקת הנה הוא לשלום צית, ועל זה אמר וידעת כי שלום אהלך. ולעניינינו, כאשר הצית של האדם מתנהגת צדרכי התורה, ונר נשמתו דולק ומחמם אור ציתו, אז מתגדלים הצנים לשם ולתפארת, ואיש ואשה זכו שכינה שרויה ציניהם, ושורה צו שלום ונחת, והדלקת הנה גורר אתו שלום ציתו. לא כן כאשר נר נשמתו נכבה ואינו צוער, אז חסר השראת השכינה צצית, וחסר שלום ציתו. ועל כן הכתוב מעורר להדליק את הנה, להכניס חמימות של קדושה צהצית, ואז וידעת כי שלום אהלך.

ובסיים ופקדת נוך ולא תחטא, כי אמרו חז"ל (תענית יא). שמה

שייכות עם בני אדם, ולהגיע למקומות המכוערים ביותר. ומכזה נר נשמתו ומורידו לבאר שחת, ומשנה את כל מהותו לקוג אחר לגמרי. ועל זה יוצא בת קול, שובו בנים שובצים חוץ מאחר (חגיגה טו.), כי אחר שנשתנה לאדם אחר, להיות אדוק בהכלים הללו, הוא אובד מהותו ונעשה איש אחר, ונשתנה לגמרי ממה שהיה לפני זה, ואז כבר קשה לשוב ולחזור לקדמותו. והחכם עיניו בראשו לראות התוצאות מזה, כי המשתמש בו נפגע בשוגג ובאונס, והרבה פעמים במזיד, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ואין בנו כח לעמוד נגד היצר גם בנסיון קל. וערב שבת עם חשיכה חייב למשמש בצדק, לקבל על עצמו לעשות צוה גדלים וסייגים. כשאין בו צורך לפרנסתו יבדל ממנו לגמרי. וגם הנריכים להשתמשותו יעשה עליו הפילטער היותר משומר. וגם לא ישתמש בו בדרך קביעות רק לנרכיו ההכרחיים שלו. ודבר זה הלכתא רבתי לשבת, לקבל זאת על עצמו בכניסת השבת.

*

ואיתא במשנה (יומא סו.) שכשהגיעו לזוק עם השעיר לעזאזל, מה היה עושה, חולק לשון של זהורית, חזיו קשור בסלע וחזיו קשור בין שני קרניו, ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחזי

בצגדו ערב שבת עם חשיכה, אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת ע"כ. וגם צוה יש רמז על ערב יום הכיפורים עם חשיכה, כי הנה מהמעשים של האדם ממנו נעשים הלבושים שלו לעתיד, וכמו שאומרים (בתפלת לשם יחוד) וכשם שאני מתכסה בטלית זה כך אזכה לטלית נאה ולחלוקת דרבנן לעולם הבא בגן עדן, והיינו שמכל מצוה מתלבש נשמתו בלבוש תפארה. ולעומת זה בכל חטא הוא מטנף המלבושים, וכמו שנאמר ביהושע כהן גדול (זכריה ג-א), ויהושע היה לבוש בגדים לואים ועומד לפני המלאך (וברש"י שבניו נשאו לנשים דלא כשרין לכהונתא, והיה נענש הוא על שלא מיחה בידם). וכאשר עומדים בכניסת היום עם חשיכה, חייב אדם למשמש את בגדיו, מה הם הבגדים שלנו, כמה הוא לבוש, איך הם מעשי כל השנה, ואיזה לבושים הכין לעצמו על יום שכולו שבת. והתבוננות זו הוי הלכתא רבתי לשבת, שלא ישכח למשמש בגדיו בערב שבת.

וגם נרמז בו, כי חיוז זה כולל למשמש הכיסים שבצגדיו, הנסיון היותר גדול בדורנו הם המכשירים הטכנולוגיים, הכלים הקטנים שנושאים בהכיס, אשר הם שורש פורה ראש ולענה, שכל דברים טמאים שבעולם נמצאים בהם, ומעולם לא היה נסיון כזה, שיכול לישב בציתו דדד צלי שום

האדם רוצה צאמת לתקן את מעשיו, יש לו להסתכל צפרטות על כל אבר מאבריו, אם מקיים כל המצוות התלויות באבר ההוא כראוי. וכמו שפירש הרה"ק המגיד מהרי"מ מולאטשוב ז"ל הפסוק, והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה (ויקרא א-ו), שכשירצה להפשיט מעצמו הגאוה הנקרא עולה לשון עליה, אזי ונתח אותה לנתחיה, ישגיח על כל אבר ואבר ממנו צפני עצמו, ואז ימצא חסרונותיו ע"כ. (הוצא צערבי נחל ריש פרשת תשא).

ובזמן שצית המקדש היה קיים, היה הכהן גדול מתודה עונות צית ישראל על השעיר לעזאזל, שגם כאשר יציטו על מעשיהם של ישראל צפרטי פרטיות גם כן יתכפרו עונות צית ישראל. ולכן כאשר הגיע לזוק, ודחפו לאחריו והוא מתגלגל ויורד, היה מתפרק לאזרים אצרים, והיה אומר כך ימחו עונות צית ישראל, להורות על כפרתן של ישראל לא רק כאשר מסתכלים עליהם בכללות, אשר כולו מחמדים, אלא גם אחר שניתח לאצרים, וזולט כל נקודה ופעולה מהעון, יתכפרו גם כן.

*

בין האולם ולמזבח יזכו הכהנים משרתי ה', ויאמרו חוסה ה' על

ההר עד שנעשה אצרים אצרים ע"כ. ונראה כי הרצה פעמים כשעושה אדם חשבון נפשו, יוכל למצוא בעצמו הרצה מעלות, עוסק בתורה, ומתפלל במתניות, ושומר שבת כהלכתו, ומחנך את בניו, ועושה נדקה וחסד וכו', ובני ישראל הם מלאים מצוות כרמון, ובכלליות הוא צאמת אדם כשר, וכולך יפה רעיתי ומוס און צך. אבל כאשר יפרט כל ענין לעצמו, יכיר און עדיין רחוק הוא משלימות. גם כאשר יש לו שיעור לקציעת עתים לתורה, וכי מנצל הוא כל השעות הפניות מעבודתו לתורה, לקיים והגית צו יומם ויליה. ואם תורתו הוא צאמת תורה לשמה כראוי צלי שום פניות. ואון הוא תפלתו צכוונה וצהשפכות הנפש שחה תפלתו עבודה צלצ. וכמו כן בצדקה, הרי לפום גמלא שיחנא (כחובות סו.), וימשמש צמעסו אם נותן הצדקה לפי הסדר, להקדים את קרוביו תחלה, וכן עניי עירו. וגם אם נותנו צקצר פנים יפות, אשר שער הפיוס גדול יותר משכר הצדקה עצמה. וצשמירת שבת כאשר לא למד הלכותיה, צקל יוכל להכשל צחילול שבת צשוגג מדי שבת צשצחו. וכן הוא צשאר המעשים טובים שעושה.

ובבמה פעמים צראותו בעצמו שום מעלה, די לו צזה, וזה מחפה על כל שאר הדצרים הגרועים שנמצא אללו צמחשצה דיצור ומעשה. וכאשר

הכהן גדול עם הכהנים העומדים שם
 צוכים ומבקשים רחמים שיתרצה אליו
 ה' בזכות הניצור, שאם הוא לא יצא
 זכאי, אזי לא יתכפר עון העם, וכלל
 ישראל קדושים הם, ובזכותם יתרצה
 ה' גם עבורו. והו צין האולם ולמזבח
 יצכו הכהנים משרתי ה', כאשר הכהן
 גדול עומד אלל פרו צין האולם
 ולמזבח להחודות על עונו, היה זוכה
 ומבקש רחמים ציחד עם שאר הכהנים
 שם, כי הלא הוא משרת ה' עבור
 הכלל ישראל, ואם לא זוכה אשר
 למענו יעש, חוסה ה' על עמך, ואל
 תתן נחלתך לחרפה, שאם הוא לא יצא
 זכאי, לא יוכלו גם הם להתכפר.

אין לנו כהיום הכהן הגדול שיכפר
 בעדנו, ראה אין מכפר בעדי
 ואין סודר לי סדר, ובגדי לבן אין
 ואין לובש האדר, רק ונשלמה פרים
 שפתינו, תפלתינו ציום הקדוש הם
 במקום הקרבנות ועבודה שהיה צצית
 המקדש, ושלוחי הניצור העומדים
 לבקש רחמים, ומסדרים סדר העבודה
 בתפלתם, הם השלוחים בעדנו, במקום
 הכהן גדול. הם בעצמם יודעים מרת
 נפשם ונגעי לבצם שאין הם ראויים,
 והמה צוכים ואומרים חוסה ה' על
 עמך, הלא אין חייב מכפר על חייב,
 בזכות הניצור הקדוש יסלח ה' את
 עוונתיכם, שיהיו ראויים להיות כלי
 כפרה על ישראל, כי כל אחד יש לו
 תשוקה להיות קרוב לה'.

עמך, ואל תתן נחלתך לחרפה למשל
 צם גויס (יואל 3-2). ויש להצין למה
 היו צוכין צין האולם ולמזבח דייקא.
 ונראה כי הכהן גדול ציום הכיפורים
 הביא תחלה פרו והתודה עליו,
 וכדאיתא צמשנה (יומא לה): צא לו
 אלל פרו, ופרו היה עומד צין האולם
 ולמזבח וכו', וסומך שתי ידיו עליו
 ומתודה, וכך היה אומר אנא השם
 עוייתי פשעתי חטאתי לפניך אני וציתי
 וכו'. ושוב צא לו אלל פרו שניה
 וסומך שתי ידיו עליו ומתודה, וכך
 היה אומר אנא השם עוייתי פשעתי
 חטאתי לפניך אני וציתי וצני אהרן
 עם קדושך. ואמרו (שם מג): מאי שנא
 ציודי ראשון דלא אמר וצני אהרן עם
 קדושך, ומאי שנא ציודי שני דאמר
 וצני אהרן עם קדושך. תנא דצי רצי
 ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת
 [כלומר כך יפה לומר], מוטב יצא
 זכאי ויכפר על החייב, ואל יצא חייב
 ויכפר על החייב [אחר שהתודה על
 עצמו ויהא זכאי, ראוי לכפר על
 אחרים] ע"כ. ואם כן עד שלא זוכה
 הכהן להתכפר על עצמו אין הוא
 ראוי לשרת את העם, ולהיות כלי
 כפרה, כי לא יצא חייב לכפר על
 חייב.

ולכן כאשר צא לו אלל פרו שהיה
 עומד צין האולם למזבח לבקש
 סליחה על עוונותיו, ויתכן שהוא
 לכשלעצמו אין לו זכות כפרה, היה

*

הם דברי תורה. ואמרו (ראש השנה יח.)
 צווח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר
 בתורה ע"כ. ואם כן בקבלת עול תורה
 יכולים להטעה גם עתה מכל העונות.

והנה העוסק בתורה שכינה כנגדו
 (תמיד לב:), והתורה ענמה
 כולה שמתיו של הקב"ה (וזה"ק ח"ג
 נח:). ואם כן הלומד תורה הוא לפני
 ה'. ועל כן אמר הכתוב, כי ציוס
 הזה, כעת שיש משכן ה' עמנו, יכפר
 עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם,
 כי שעיר המשלח מכפר על כל, אך
 גם לעמיד כשאין צית המקדש קיים,
 'לפני ה' תטהרו', צעסק התורה
 שהוא לפני ה', תוכלו להטעה תמיד.

והנה לאחרונה נתרצו מאד לומדי
 התורה בשיעורין כסדרן
 במסגרת שונות, ונלמד צמשך השנה
 רצות דפיו גמרא, ויש לכל אחד
 להשתדל לקצוע עצמו עמהם, כי
 טירדות האדם מרובות, וכאשר יש לו
 עול להשלים חובו לא מתצטל. וגם
 אותן הקצועים לימודם עמהם, יקבלו
 על עצמם עול נוסף להשתתף גם
 בהצחינות, שעל ידי זה מחשבתו טרוד
 תמיד בתורה, לחזור על לימודו.
 ובראחי יצר הרע צראחי לו תורה
 תצלין, התורה מנלת מהרהורי עצירה.
 וצפרט הצחורי חמד שתורתן אומנתן,
 יערכו חשיבות הימים הללו שיכולין
 ליצב צאהלה של תורה, [עם איז נישט

והנה יש כמה חטאים שתשובה ויוס
 הכיפורים רק תולין, ולא
 מתכפר רק ציסורין וכו'. אמנם
 מצואר צרמצ"ס (ה' תשובה א-ב) דזהו
 רק היום שאין צית המקדש קיים,
 ואין לנו מצוח כפרה, אבל צומן הצית
 היה שעיר המשלח מכפר על כל
 עצירות שבתורה, הקלות והחמורות
 וכו' ע"ש. ולכן צומן שדיצר משה את
 התורה הזאת לצני ישראל צמדצר,
 שהיה המשכן קיים, אמר להם, כי
 ציוס 'הזה' דייקא, כאשר יש לנו מנלות
 שעיר המשלח, יכפר ה' ויטהר אתכם
 'מכל' חטאותיכם, כי ה' שוכן שכינתו
 בצית, ו'לפני ה' תטהרו', כאשר
 המקדש קיים ואנו עומדים לפני ה',
 אז נוכל ציוס הכיפורים להטעה מכל
 העונות.

אמנם מה נעשה כהיוס שחפר לנו
 עזות הכהן גדול צצית ה',
 צמה נוכל לזכות גם כעת שיתכפר לנו
 כל החטאים. אך גם לנו יש תרופה,
 והוא צמה שהאדם מקבל על עצמו
 עול תורה, וכמו שפירש מרן מהרי"ד
 מצעלזא זי"ע הכתוב (דברים לב-ב)
 יערוף כמטר לקחי וגו', כשעירים עלי
 דשא, ואיתא צילקוט (שם מתקמז) מה
 שעירים מכפרים כן דברי תורה
 מכפרין ע"כ. וכיון ששעירי יוס
 הכיפורים מכפרים על כל העונות, כן

עצמו מהיום והלילה מכל מה שיוכל להצילו לידי חטא.

הנה צראש השנה יכתבון וציוס לוס כיפור יחתמוון, לכל אחד יש לצ מלא עם בקשות, זה צכה וזה צכה, צריאות, פרנסה צהרחה, נחת מהצנים, הכל יכולין לפעול היום, וצריכין רק לצקש ולהתפלל, ולצלל את גדל יוס הזה, יוס תפלה והתקרבות להקצ"ה, וכאשר אנחנו נעשה מה שאנו יכולים לעשות מצדנו, הצא לטהר מסייעין אותו, ויתן ה' שנוכה לשנת ששון ושנת שמחה, שנה טובה ומתוקה, ומלא ה' כל משאלות לצבנו לטובה, צבני חיי ומזוני, ואתן שצריכין להושע צבנים יושעו צבנים, ואתן שיש להם צנים יתן להם ה' הרבה תענוג ונחת מהצנים וצני צנים, ויתקבלו התפלות של הכלל ישראל. והעיקר שנוכה צשנה זו לשנת גאולה וישועה, כי אם נוכה לישועה כללית לא נצטרך עוד לישועות פרטיות, ועד אז יתן לנו ה' כל הצטרכותינו, ונוכה לציאת צן דוד צמהרה צימינו אמן.

דא אזעלבע שיינע יאהרן וואס מען לערנט אין די ישיבה], יצוא יוס שיתגעגעו על התקופה הזו, וישקיעו ראשם ורוצם צתורה, ללמוד מסכת אחר מסכת, להתגדל לתלמידי חכמים. ויהיו זהירים מלנגוע צכלי המשחיתים של הטוכנולגיא, כי סופו אצדון ח"ו, והרבה צתי ישראל צבר נחרצו מזה, ולקדש עצמם צשמירת העינים כראוי.

וידועים דצרי הזוהר הק' (ח"א ריט): דעל פגם אות צרית, קשה תשובתו ולא מתקבלת צקל. וכתוב צמאור עינים (פ' האזינו) דזהו כמו הגדול של יוס הכיפורים שמתקבל התשובה גם על זה. וזהו דאיתא צגמרא (יומא פה): דצרי סצירא ליה דיוס הכיפורים מכפר צין לשצים צין לשאינם שצים, והכוונה אף לאותן החטאים שאינם מקבלים צתשובה כל השנה, ציוס הכיפורים מקבלים אותם ע"כ. וזה נרמו צהכתוב, כי ציוס הזה יכפר עליכם, לטהר 'אתכם', היינו גם החטא של האות קודש. אך זהו רק צתשובה כראוי, צעויצת החטא, לשמור

**באסיפת כינוס התעוררות
לנשי קהלתנו הקי'**

יום ג' עשיית תשע"ח לפ"ק

תקדמו את הרעה בעוד מועד, תקבלו עליכם לעוזב הדרך שאתם דורכים זה, שהוא כנגד התורה, ותעזבו את ההשקפה שלכם, וישבו אל ה' וירחמהו, וכאשר תשובו אז ירחם ה' עליכם, ותהא לכם שנה טובה ומתוקה.

תשובה פירושו חזרה, כמו אדם שהולך בדרך ורואה שטעה, ואין זה הדרך הנכונה, הוא עוזב את הדרך, וחוזר ושז לאחוריו ללכת בדרך אחר. כן הוא גם אלנינו, מתחלה נריך לבוא להכרה שהנהגתו אינו נכונה על פי תורה, ומיכף ישנה מה שצריך לשנות, וללכת בדרך התורה.

דרביה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ההנהגה של תורה היא יופי שאין לה דמיון בכל העולם כולו. אין שום אומה ולשון שהנהגותיה היא אפילו רק דומה לדרכי התורה. — היחס בין איש לאשתו, האהבה

אנו עומדים כעת צהימים הנעלים היותר בשנה, ימים שהקצ"ה קרוב מאוד לכל אחד מאתנו, בקירבה ימירה שאין לנו בכל השנה. והנציא נועק דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו קרוב. כל השנה כולה כאשר המלך נמלא צבית מלכותו אי אפשר לכל אחד להתקרב אליו, רק בזכותים ופרקליטים, לא כן כאשר המלך יואל להסתובב בין עמו, כל אחד יוכל להתקרב, וגם גזר דין של יחיד יכולין לקרוע.

כל המאורעות של כל השנה נקדרים ונחתמים ציום הכיפורים. החיים שלנו, ואיזה סוג חיים, שלנו ושל בנינו, הצריאות והמיחושים, רחצות ועונג או צער ודוחק, נחת מהילדים או צער גידול צנים. ומה שלא פועלים לטובה צימים אלו, משלמים עבורו מחיר יקר צמשך השנה.

ולבן מעורר אותנו הנציא יעוזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו,

עם ישראל הם גוי קדוש, גוי אחד בארץ אשר אין כדוגמתה, כאשר נביט על התנהגות שאר האומות, איך התדרדרו לחיות כבהמות וחיות, אנו נחשבים לדקניות. והציוור שהתאספו כאן הם העידית שבעידית שיש בתוך הכלל ישראל. כולם באו מרזוגם הטוב, בלי שום כפייה, לשמוע דברי אלקים חיים, איך להתחזק עוד יותר, הם רוצים להיות עוד יותר טוב ממה שהם עתה. אמהות צרוכות בילדים, מוסרים נפשיהם לגדלם לתורה וליראת שמים.

כאשר נוטלים בלי ראש השנה פרי כרמון, למון, להתפלל שירצו זכויותינו כרמון, למון, טמון, בזה גם מליצת זכות כלפי מעלה, הבט ורחם עלינו, כי אפילו הפחותים שצנו מלאים מנות כרמון.

ודהתבלית שאנו מתכנסים הוא רק להתחזק עצמינו בזה שאנו רוצים באמת בלבנו, שלא להסתחב אחר הרחוב, נפשינו גועל בהפריצות ששורה בחוצות, אנו רוצים להתרחק מהם ומהמונם, אנו ובנותינו, ובאים לשמוע מה נוכל להוסיף עוד קדושה במחיינו.

*

אנו יודעים כי בחטא הראשון אחר מתן תורה, חטא העגל, נכשלו

ונתינת כבוד, להתחשב אחד בדעת האחר. — גידול הצנים, הכבוד שנותנים להוריהם תמיד, ומכל שכן בימי הזקנה. — יופי השבמות והימים טובים, תענוג מעין עולם הבא, לא נמלא בשום מקום בעולם.

וכאשר התורה מבקשת מאתנו איזה דבר לעשות או למנוע ממנה, יתכן שיש בזה קישוי בהתחלמו, אבל התוצאות מזה לטובה, אין ערוך לה, וסופו יתגלה לו הטובה גם בעולם הזה, ומכל שכן ששכר העולם הבא אין לה קץ.

האדם טרוד כל השנה בטיירות שונות, והימים חולפים ועוזרים, וכמה פעמים שוכחים מה חובתו בעולמו. וכי זהו תכליתו, להשיג הון וללבוש בגדים נאים ולהיות לו דירה נאה, ואחר זה לעזוב הכל, ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אצנים טובות ומרגליות. עבור זה לא שולחים נשמה קדושה חלק אלקי למטה. ובראש השנה תוקעין בשופר לעורר את האדם משינתו העמוקה, להתבונן כי יש לנו תפקיד, לעבוד את בוראנו, ולקיים כל מצותיו אשר נאנו. ובזה נוכח לעמיד לחיי העולם הבא, שהקב"ה גומל טוב לשומרי מצותיו.

*

התכשיט הזהב של שמיעת דברי חכמים, שהיה להם עד עתה צאזניהם. לא כן הנשים, הם לא פרקו את הנזם ההוא, ועד עתה יש להם תכשיט זו, שמוכנים הם לשמוע, הם אומרים נעשה ונשמע, נשמע לקול הורים ומורים, אנו רואים לידע מה מתבקשת מאתנו, ואנחנו נקבל על עצמינו לשמור ולעשות.

*

יש מצוה אחת מיוחדת שמוטלת בעיקר רק על הנשים, וזהו המצוה של צניעות, לא להיות צולטת אלא נועה, וזה כולל כל דבר, הלבוש, הדיבור, וההילוך, ויפוי הגוף, ככל אלו הדברים יש מצוה מיוחדת שניתנה רק אליה, להיות נועה.

יש הרבה נשים דקניות שחזרות אחר מצות, הם מדקדקים לקיים מצות עשה שהזמן גרמא, כגון שופר ולולב וסוכה, הם עושין חסד לאלפים בעסקנות שונות לזרכי דקה וחסד, אבל המצוה המיוחדת רק אליהם הם מתרשלים, וגדרי הצניעות אינם כראוי. והטעם שכיון שמצוה זו אין צעולם מי שיקיים אותם רק הם, על כן היצר מגרה אותם שלא לשום לב לקיום מצוה זו.

*

רק האנשים, אבל הנשים לא היה להן זה חלק. ולכן ניתנה להן ראשי חדשים ליום טוב. הכתוב אומר (שמות לז-ג) ויתפרקו כל העם את נומי הזהב אשר צאזניהם, אבל הנשים לא פרקו את נומיהם. ויש צוה רמו, כי ישראל אמרו צמתן תורה, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שם ד-ז). והיינו כי השכילו לדעת כי הרבה נסיונות יהיה להם ללכת בדרכי התורה, אבל קיבלו על עצמם לשמוע תמיד לדברי חכמי ישראל בכל דור ודור, ולקבל מהם תמיד עידוד וחיזוק ולעשות כל מה שהם יצוו לנו. וזהו שהסכיפו 'ונשמע', היינו שמיעת דברי חכמים. וזהו נזם זהב ותכשיט מפואר אשר יש לנו צאזנינו, שאנו שומעים דברי חכמים.

אבל בני ישראל נכשלו צוה צחטא העגל, שמשה אמר להם שהוא עולה לשמים על ארבעים יום, והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אליהם (שם ד-יד). וכאשר נתאוו ישראל לעשות עגל, כרעו צרך, ולא שמעו לקול הורים ומורים, עד שהרגו את חור שהוכיחם, וחשש גם אהרן שיהרגוהו ואז לא יהיה להם כפרה עולמית, על כן עשה אהרן העגל (רשי לז-ה). ולכן אמר הכתוב, ויתפרקו כל העם את נומי הזהב אשר צאזניהם, האנשים פרקו מעצמם

בית וצית לפי מנהגיה. ועל זה יש לנו חיוב מדברי קבלה, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אביך (משלי א-ח), שאין לאשה רשות לשנות ממנהגי אבותיה. וזה נוגע גם בכל דבר של יהדות, קיום מנהגי אבותינו הם אלילינו תורה שלימה. בודאי שכל אחד יוכל להוסיף סייגים וגדרים ודברים טובים מה שלא ראה אליל אבותיו, רק הכוונה שלא לירד ממדריגתם, שלא לזלזל ולהניח מהדברים הטובים שהיה אליל אבותיהם.

ואשרי חלקם של הנשים האדוקיות שהולכים בכיסוי הראש בצניעות יתירה, הם מקדשים שם שמים בגלוי, ואין ערוך לשכרם בזה ובזה.

אמנם יש לעורר על מה שנפרץ לאחרונה בבתר שאת ההליכה בשייטל ארוכה (שירדת למטה מהכתף), אשר בשנים הקודמים כאשר התחילו לעשות כן, ילאו כל גדולי ישראל ביחד, הן מהחסידים והן מהשאר החוגים, הן בתוך לארץ והן בארץ ישראל, והדפיסו קול קורא שאשה אסורה ללכת בשייטל כזה.

אנו יודעים שצבית הספר היו מקפידין שלא ללכת בשערות ארוכות, וכולם הבינו שכן הוא גדרי

צניעות פירושו (באשידן), שלא להיות בזלט, שלא ימשוך את העין עליה. וזה כולל בכל התנועות, בקול, שלא לדבר בקול רם בין אנשים, לא להסתובב בין אנשים, וגם שלא לפסוע פסיעות המושכות את העינים.

אבל צעיקר זה מתבלט בהבגדים שבושים כשהולכים לחוץ, שכל בגד שצלישתו מושכת עין הרואה, זהו בגד של פריצות. וכגון שצבע המראה של הבגד רועשת, או אופן לבישתו. יתכן לילך בכיסוי כל הגוף, בלי שום שער והדומה לו על הראש, אבל הכובע או הטיכל, היא באופן שמסקר את העין, או לא הולכת בצניעות כלל. וכן היא גם צמנעלים על הרגל, אם הצבע רועשת או יוצאת מגדר שאר בני אדם להתבלט, זהו היפוך הצניעות. ומכל שכן כאשר הבגד נר נמוד להגוף (שקורין טייט) זהו בגד של פריצות. או שהולכת בצגד קצר, או בצגד ופומקאות שהבשר נראה מתחתיו, דהוי כגילוי בשר ממש.

אבל צעיקר יש לעורר על ענין כיסוי הראש, שיש בזה כמה אופנים, יש הולכים בשייטל, ויש עם טיכל עליה, ויש רק צמקת שייטל לפנייה, ויש רק צטיכל או כובע, כל

מאכערס שאין עושין שייטלן ארוכות,
ולבקש מהציבור שלא יעשו השייטלין
רק אלס.

ובמו כן מה שנפרץ לאחרונה מה
שקורין שמיר"ן את פניהם
ועיניהם בצבע שבולטת ורועשת, שיש
על זה כתוב מפורשת בנ"ך שהנביא
ישעיה אומר מפי ה', כי עבור זה
יחולו עונשים על צנות ישראל, ויאמר
ה' יען כי גזרו צנות ליון, ותלכנה
נטויות גרון, ומשקרות עינים (ישעיה
ג-טז), ופירש רש"י לוצעות עיניהם
בסיקרא ובכחול (שנת סג): ע"כ. הרי
לנו גדול החטא שיש בזה שפרט אותה
במיוחד. ועל זה אנו אומרים על חטא
שחטאנו לפניך בסיקור עין.

וגם בזה יש חלק גדול לאותן הנשים
שמתפרנסים מזה, שהם מפתים
ומגרים את הקונים. ואין כוונתם רק
להרבות הון יותר, ולמשוך על ידי
הנשים הללו עוד קונים.

ובאשר משיאים את הצנות, יתאמנו
לקנות להם בגדי לניעות,
ופחומקאות כשרות, ולמנעם משייטליך
ארוכות. ובליל חופתם ללכת בצניעות
בכסוי הראש בלי גילוי שער, ובצתי
ידי ארוכות. וכמה פעמים יום
הראשון שמתחילה לצנות ביתה, אחר
יום תענית שיוכלו לצנות בית נאמן

הצניעות. ולמה לא יבינו כי אחר
החמנה, שדינה חמור בשערות עוד
יותר, והיא כבר אשת איש, שאז יוצאת
בשערות ארוכות בלי שום צושה.

ובמו כן מה שהולכים בשייטליך
שהשערות מפוזרות (אופלאסען),
שמתנענע מאלד לאלד בהילוכם, או
באופן שמרעשת (אויפאלעד), לכל זה
אין שום היתר לנאת כן בשוק.

בנות ישראל הם לנועות, הרבה
פעמים השייטל מאכערס הם
מפתים ומגרים לעשותה ארוכה יותר,
ובפרט בכלות אחר חתונתם, שאין
להם השגות עדיין, אין יודעים ומכירין
החסרון בזה, ומתפתים הם ואמותיהם
אחר דיצוריהם. הם מנוסים (געשולט)
איך לומר זאת, להשמיע זאת בדרך
אגב, כדי שהקונה תבקש זאת גם
מעצמה. והם בגדר מחטיאי את
הרבים, שנאמר עליהם שאין מספיקין
בדם לעשות תשובה. ומבואר במשנה
ברורה (סימן שז ס"ק סא) שהמוכר ספר
שאינו כשר לקרות, הוא מחטיא את
הרבים ע"ש. וזהו בספר אחד לאיש
פרטי שקורא אותו בציתו, ומכל שכן
כאשר מוכר שייטל או בגד, שכאשר
יוצאין צו בשוק, מכשילים מדי יום
ציומו מאות בני ישראל כשרים, בודאי
שדינו כן. ומנהו רבה על רבני העיר
לטכס ענה שיעמידו חבורה של שייטל

חינטערנעט וסמארטפאן וכו', אשר רבים חללים הפילה. אלפי צתים נשתצרו ונחרצו כולו או למחצה ולשליש ולרביע, נשים צלי בעליהן, צנים וצנות צלי הורים. וכל זה לא בא צמוד שרצו להגיע למצב זו, רק מחמת שגגה ואונס, וכח גדול פיתוי היצר, עד שאוצדים השליטה על עצמם, וצאו למצב כזה.

והצגה להשתמש צהם צלי פילטער, כבר ידוע לכל חומר האיסור צזה, וזה כולל הן אנשים והן נשים, הן צצית הן צמקוס עבודה, ואיש המשחמש צזה כן קראוהו חז"ל (צ"צ נ"ו) צצם רשע, ואשה נקראת צצם רשע'נטע. ומי שיש לו פילטער שיכול לפתחו צעת שרוצה, (כמו K9), אינו שמירה כלל, והוא כלי שאין לו פילטער. — וכמו כן השחמשות צוואטס-אפ הפתוח שיכולים לשלוח צתוכו אנשים קלים מה שעולה על דעתם, היא איסור גמור, שכולל צתוכו לשון הרע ורכילות, צצוי תלמידי חכמים, עד מינות וכפירה ממש, שמצליעים צדרך שחוק והיתול על מצות השורה ומנהגיה.

ורצוצי רק להצביר המכשולות הגדולות שיש גם צפילטער. ראשית כי לא נמצא פילטער שלא יהיה צהם חורים שיכולים להכשל. אצל

צישראל, מתחילים תיכף צולול צניעות, ומגרשים השחחא השכינה.

ואצי קורא צזה להנשים הצנועות שלא נכשלו צדצרים אלו, מחזקנה ידיכם, אחס הולכים צדרך אמותינו הקדושים, שרה רצקה רחל ולאה, אחס ממשכים המסורת של דרך ישראל צבא. צתקופה פרוצה כמו צומנינו אחס נושאים את דגל הצניעות צרמה, אין קץ לשכרס הטוב צזה וצבא. לא חתמעט ערכס צענייכם, אלא ויגצה לצו צדרכי ה', ולהיות שטאלץ צלצושיכם. צכל פסיעה ופסיעה שהולכים אחס מקדשים שס שמים, ומגציחים את רמה של הצניעות צעיר.

העיר שלנו היא עיר קדושה, מלאה תורה ויראה, רחוצות העיר הס קדושים נגד שאר העיירות הגדולות. האויר והרוח (האטמוספארה) של צניעות הרחוצ עושין רק הנשים הדורכות צה. כל אשה היוצאת צבגד צנוע צשיטל צנוע, היא מגצהת האויר קדושה של העיר. ולעומת זה מי שאינה יוצאת צצניעות הראוי, היא משפלת רוח הצניעות של כל העיר, ולא רק לעצמה היא עושה עוולה, אלא על כל העיר כולה יוצאת.

*

צסיון הדור האחרון הזה ידוע לכל שהס הכלים הטוכנולגיים,

להצית עד זמן שינתם. ומכל שכן שלא יצדו ציחד על הכלים הללו עם הילדים יחד עבור שאפינג וכדומה, ומכל שכן להשתעשע, כי מרגילים אותם להשתמש בזה, והם ישתמשו בזה כפי מה שיעלה על רוחם. ומהקלות של האצות יגיעו הם לחמורות שבחמורות.

וְלִבָּן הענה היעוזה שיהא לכל בית קעלפאן פשוט להשתמש בזה בקציעות, ולא ישתמשו בסמארטפאן רק לזורך, וזה יחנכו הצנים שאין זה כלי להשתמשות תמידי רק לזורך.

וּפְיֻבוֹם הדברים. (א) להשתמש בכלי שאין לו פילטער הוא איסור גמור (גס עם K9). (ב) להיות פתוח לאנשים קלים, וואטס-אפ, הוא איסור גמור. (ג) מי שאין לו זורך לזה, לא ישתמש בזה כלל. (ד) מי שצריכה לזורך פרנסה וכדומה, יהיה לה קעלפון פשוט להשתמשות בזה ציחית כל היום. ולא להשתמש בסמארטפאן רק בשעה שצריכה לכך, ולא בהשעות שהילדים ציחית, ומכל שכן ציחד עמהם.

לאמהות צרוכות עם ילדים יש בזה עוד, האם משתמשת בסמארטפאן אינה אס לצנייה רק חצי אס או פחות יותר. תפקידה של אס צישראל היא ליתן אהבה וחמימות וליצלבכקייט לצנייה כל היום כולה. לחיות ציחד עם הילדים, לשמוע כל הגה פיהם ולהשיב להם בתשומת לב, להשתעשע עמהם, ולשחוק עמהם משחקים. כן היו חמומינו, לא היה להם שום דבר המפריע ציחית, וכאשר נכנסו הילדים מצית הספר היו עיניהם ואזניהם מחוצרות עמהם, ולכן היה מוטבע בהצנים אהבה עזה לאמותיהם עוד יותר מלאצותיהם, ולא היה עולה על הדעת של צן וצת שיוכלו להפרד מאצותיהם, ולא ילאו לתרבות רעה, כי הקשר של אהבה היה גדול מאוד, והפירוד היה כאילו נוטלים חייהם. ואינו דומה כלל חינוך של צית כאשר האם משתמשת בו או לא, כאשר יעידו על זה המחנכים והמחנכות צצית הספר שניכר עליהם שחקר מהם אחריות והאצות של אצותיהם. ומכל שכן אותם צתים שנותנין רשות גם להילדים להשתמש בזה, שאין ראשם עמהם צצית הספר.

*

בבב צית ספר יש תקנות על סדר הבגדים והמגעלים ואופן

אך גם כאשר מחמת קיצה הם צריכין להשתמש בסמארט-פאן לזורך פרנסה וכדומה, יזהרו שלא להשתמש בזה משעה שנכנסים הילדים

הספר, הם זורקים מעצמם הנגיעות
 צוה, והם הולכים כפי העולה על
 רוחם, עד שכמה פעמים הוא גם
 למורת נפש של האצות. ומי אשם
 צוה, האם עצמה ולא צתה, היא
 חונכה את צתה שהנהגת הצית ספר
 לא מחייבת אותה כלל.

דבר צידי שמים חוץ מיראת שמים,
 יראת ה' מקבלים בעיקר
 מהצית, מהנהגת האצות, ומהצית
 הספר מקבלים רק הלימוד איך לריכין
 להתנהג, אבל קיומה בפועל תלוי
 בהצית. ואיתא בגמרא (חולין כד): אמר
 רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי
 צילדתי, הן עמדו לי צוקותי ע"כ.
 ופירושו כי החמיות צהילד לתורה
 ומנחתיה, צאים מהאם, שהיא תמיד
 עם הצנים. וחמין זו שסכו לי צילדתי
 עומדים לו על כל ימי חייו. וכמו כן
 הגאון דקדושה של היהדות שלא
 להסתכל על אחרים ולהתערב עמהם,
 צאה מהאם שמגדלת כן צניה. וזהו
 צחינת שמן, שאינו מתערב עם שום
 משקה, ועומדת תמיד למעלה. ומדה
 זו של שמן, שסכתני אמי צילדתי, הם
 שעמדו לי.

החמיות והאהבה צצית יהודי,
 צריכה להיות כל כך
 שיוכלו למשש אותה צידים. אור של
 שמחת החיים צריך למלא כל הצית.

השערות, לחנך צוה הצנות ללכת
 צדרכי התורה והנגיעות. הלבושים יש
 להם שיעור של ארבעה אינטשעס
 תחת הצרכיים, ולא ללבוש סוגים
 שאינן נגועות וכדומה. כסוי הרגלים
 צפוזמקאות שאינן דורך זיכטיג.
 והשערות תהא צאופן מכונסות ולא
 ארוכות. ואם רואים שהצנות ישארו
 צנגיעותם כל ימי חייהם, אז מוטל
 על האמהות לחזק ולעודד אותן
 שזיהו צהתקנות, כדי שיתגדלו כראוי
 לצת ישראל. ולא עוד אלא שהם
 עצמם צריכין להיות נזר צהם, הלא
 גם הם נתחנכו צעמם כן צצית
 הספר, ולהיות להם לדוגמא וסמל.
 לא כן אם אומרת חיזהו תנועה של
 ציטול וחזק, אז כל העבודה של צית
 הספר הם לריק. וכמו כן כאשר היא
 צענמה עושת להיפוך ממה שלומדים
 הצנות.

רבזו כן צומנים שאינם צאים לצית
 הספר, צשצתות וימים טובים,
 או כאשר הולכים לשמחות לחתונה
 וכדומה, אם האמהות מרשים אז ללכת
 צצגד קצר, או צפוזמקאות שקופים,
 או צשערות ארוכות, או מעיקאפ, אז
 המעסקעזוש שהם נותנים צוה להילדים
 הוא, שכל הדברים שהסקול מצקשים
 הם רק צנוגע להצית הספר, אבל אין
 זה למעשה, ואין זה מחייב להתנהג
 ככה. ולכן כאשר הם יוצאים מצית

וְאֵנִי מִבְּקֶשׁ צוּה לְכָל אַחַת וְאַחַת,
 שֶׁתִּקְבַּל עַל עֲצָמָה עַל כָּל פְּנִים
 דְּבַר אֶחָד הוֹסֵפָה צִנִּיעוּת הַלְבוּשׁ, אוֹ
 צִיּוּר הָרֶאשׁ וְהַשְׂיִיטָל, וְצִלֵּי
 הַטּוֹכְנוֹלוֹגְיָא. וְצוּדְאִי שֶׁהַקְצִיָּה יִשְׁלַם לָהּ
 שְׂכָרָה מִשְׁלָם, שְׂאִין הַקְצִיָּה מִקְפָּח
 שְׂכָר כָּל צְרִיָּה, וְיִזְכּוּ לְשָׁנָה טוֹבָה
 וּמִתּוֹקָה, צִפְרֻנְסָה צִהְרָצָה, וְצִרְיָאוֹת
 הַשְּׁלִימוֹת, וְחַיֵּי נַחַת, הֵן הַנְּשִׁים
 הַנֶּאֱסָפוֹת צִעֲמָן, וְהֵן צִעֲלִיָּה וְצִנִּיעוּת
 וְצִנִּי צִנִּיעוּת. וְהַצֵּחַ לְטוֹהַר מִסִּיעֵין אוֹתוֹ
 שִׁזְכּוּ שְׂצִתִּיעוּת תִּהְיֶה מִלֵּא צִרְכַּת ה',
 צִנִּיעוּת תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, וְצִנִּיעוּת אֲמָהוֹת
 כְּשִׁרְוֹת צִיִּשְׂרָאֵל, עַדִּי מִזְכָּה לְרִאוֹת
 צִיִּשְׁוֹעַתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל צִצִּיחַת בֶּן דוּד.

הַדִּיצוּר תִּהְיֶה צִנִּיעוּת, לֹא צִנִּיעוּת וְרוֹגוּזָה.
 וְגַם כֹּאשֶׁר יֵשׁ סִכְסוּךְ צִצִּיחַת, אֲסוּר
 לְהִיְוֹת זֹאת נֶגֶד עֵינֵי הַיִּלְדִּים. וְרַק זֶה
 הֵיךְ צִנִּיעוּת (גִּאֲרָאֲנִי) שִׁתְּגַדְלוּ הַיִּלְדִּים
 כִּרְאוֹי, וְלֹא יַעֲזְבוּ אֶת הַצִּיָּה לְעוֹלָם.

בְּרִצְנוֹ יוֹדְעִים אֵיךְ קָשָׁה לְגַדֵּל צִמִּיעוּת
 דוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ יֵשׁ לָנוּ עֲצָה
 מִחֲכָמֵינוּ ז"ל, שֶׁאֲמָרוּ צִגְמָרָא (יוֹמָא מוֹ).
 שְׂצִעָה צִנִּיעוּת הֵיךְ לָהּ לְקִמְחִית וְכוּלָּן
 שֶׁמִּשּׁוּ צִהְרָוּהָ גְדוּלָּה, אֲמָרוּ לָהּ
 חֲכָמִים מִה עֲשִׂית שְׂזִכִּית לְכָךְ, אֲמָרָה
 לָהֶם מִיָּמֵי לֹא רָאוּ קוֹרוֹת צִתִּי קִלְעֵי
 שְׂעָרֵי ע"כ. הֵרִי לָנוּ כִּי הַזִּהִירוֹת
 צִנִּיעוּת מִסּוּגֵלָת לְצִנִּיעוּת חֲשׂוּצִים.

נתנדב ע"י

הבחור החתן **משה מאיר** ב"ר חיים ברוך **בראדי** הי"ו

לרגל אירוסיו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו

מוח"ר **יצחק** בר"ש **ווייס** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו

מוח"ר **חיים מאיר הכהן רובין** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו

מוח"ר **דוד ברוין** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו

מוח"ר **משה יוסף האמבורגער** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו

מוח"ר **אברהם שמואל זינגער** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב